זון אייפגאנג — 5.10
זון אונטערגאנג — 7.32

דאס אידישע וואָרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

וועטער:
וואלקנדיק — רעגן

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאָג

Vol. 20, No. 85. Winnipeg, Tues. April 29, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג. דינסטאג, א׳ סיון, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
MAY 7 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

שזמרי, שבת אין פתח-תקוה באשטראָפט פאר גזואלד מיטלען

הונדערט שומרי-שבת האָבן געפּרואווט מיט גזואלד צוריקהאַל־טען אוטאָמאָבילן פון אריינצופאָרן שבת אין קאַלאַניע און האָבן על־פּי טעות פאַרהאַלטן אן אוטאָמאָביל מיט מילי־טער. — אנדערע ידיעות פון ארץ־ישראל.

(ספּעציעלע טעלעגראַמעס צו "דאָס אידישע וואָרט" פון "איטא")

ירושלים, אפר. 29 (איטא). — דער תל־אביב׳ער געריכט האָט באשטראָפט מיט פינף פונט יעדן און מיט איינלייגן ערבות פון פופציק פונט אויף א יאָר צייט דעם רב פון פתח־תקוה, ספיר, און צוויי קאַלאָניסטן, ווינציקי און ימיני, פאַר צו־זאַמענקלייבן א הונדערט שומרי־שבת אויפן׳ן וועג פון תל־אביב קיין פתח־תקוה און פאַרהאַלטן מיט גזואלד אוטאָמאָבילן פון אריינצופאָרן אין קאַלאָניע אום שבת.

על־פּי טעות האָבן די שומרי שבת פאַר־האַלטן אן אוטאָמאָביל וואָס האָט גע־פירט בריטישע סאָלדאטן; וואָס האָט דעם ענין געבראַכט אין געריכט.

די אָנגעקלאָגטע האָבן געלייקנט, אז זיי זאָלן האָבן געוואָרפן שטיינער אויף די אוטאָמאָבילן. דער ריכטער האָט אָבער געפונען, אז זיי האָבן עובר געווען אויפ׳ן געזעץ פון פאַרזאַמלונגען מיט אומלעגאַ־לע צוועקן און אז זייער האַנדלונג איז גע־ווען נעצילט קעגן פּרעזידענט פּרייהייט

ירושלים, אפר. 29 (איטא). — אויפ׳ן וועג פון תל־אביב קיין ירושלים איז פאַרהאַלטן אן אוטאָמאָביל מיט איינעם חיים פינקלשטיין. מען האָט ביי אים געפונען עטלעכע טויזנט קאָמוניס־טישע ערשטע־מאי פּראָקלאַמאַציעס, און אין די זאַקן האָט מען ביי אים געפונען איינציקע וויכטיקע דאָקומענטן.

ירושלים, אפר. 29 (איטא). — די לע־דער אָרגאַניזאַציע האָט זיך געווענדעט צו דר. וויצמאַן, פאַדערנדיק, אז מיט סוּאַלד זאָל ווייטער אָנפירן מיט דער בילדונג אַרבעט, ווי א מיטגלידערן פון דער אָגענ־טור.

חיפה, אפר. 29 (איטא). — עס ווערט דאָ באַריכטעט, אז דער אַראַבער סאַראַ־ני שאמו, וועמעס הויז אין צעפליי־ערט געוואָרן בעת די ראַיאָטן, האָט געקראָגן 400 פונט פאַרגיטיקונג.

ירושלים, אפר. 29 (איטא). — די אַראַבישע צייטונג "פאַלאַשטין" פאַדערט אין אן עדיטאָריעל, אז עס זאָלן באַוויי־טיקט ווערן פון זייערע עמטער: דער "ציוניסטישער" אטארני דושענגראַל, גאַרמאַן בענטוויטש וועלכער "פאַרפלייצט דאָס לאַנד מיט געזעצן, וואָס זיינען ניט אין אָנקלאַנג מיט די טראַדיציעס פון דער מערהייט פון דער באַפעלקערונג"; דעם הויפּט פון׳ם אימיגראַציע דעפּאַרטמענט, חיימסאָן, "פאַר עפענען די טויערן פאַר אידישע אימיגראַנטן", און י. א. אַבראַמ־סאָן, דיסטריקט קאָמישאָנער פון חיפה, "פאַר דערלויבן דאָס לאַנד אריינצרעגיגיין אין אידישע הענט".

דער "פאַלאַשטין" באַנוצט זיך דער־ביי מיט אַרגומענטן פון׳ם טרויעריק באַ־רימטן "פּראָטאָקאָלן פון די זקני ציון".

אַלדערמאַן קאַליסניק אַרויסגעפירט פון סיטי קאָונסיל פאַר באַליידיקן אַלדערמאַן סימפּקין

קאָמוניסטישער אַלדערמאַן האָט געזאָגט, אז אַרבעטער אַלדערמאַן סימפּקין, ווי פאַרזיצער פון אַרבעטסלאָזיקייט קאָמיסיע, האָט געפירט צו דעם אז מען זאָל שיקן אַרבעטסלאָזע צו אַר־בעטן ביי דאָקן האַליף. — וועט ניט קאָנען באַזוכן זיצונגען פון סיטי קאָונסיל, וואָס עד וועט ניט צוריקציען זיין באַהויפּטונג

מיט דער הילף פון פּאָליציי אין דער קאָמוניסטישער אַלדערמאַן קאַליסניק נעכטן אַרויסגעפירט געוואָרן פון הינן סי־טי קאָונסיל, נאָכדעם ווי ער האָט זיך אָפּ־געזאָגט פון צוריקציען זיינע א באַהויפּ־טונג בנוגע דעם אַרבעטער אַלדערמאַן, סימפּקין, אָדער פּרייוויליק צו פאַרלאָזן דעם זאַל. ער קאָן מער ניט באַזוכן די זי־צונגען פון סיטי קאָונסיל, וואָס ער וועט ניט צוריקציען די באַהויפּטונג און וועט ניט אַנטשולדיקן זיך עפנטלאַך פאַר אַל־דערמאַן סימפּקין.

אויף דער זיצונג האָט אַלד. סימפּקין פאַרגעלייענט פון דער פּרעסע א באַהויפּ־טונג פון אַלד. קאַליסניק, וועלכע דער לעצטער האָט געמאַכט לעצטן דאָנערש־טאָג אויף אן עפנטלאַכער פאַרזאַמלונג אויפ׳ן מאַרקעט סקווער, אז ער, סימפּקין, האָט עס געפירט צו דעם אז אין פאַר־אַנטוואָרטלאַך פאַר דעם, וואָס מען האָט געשיקט אַרבעטסלאָזע האַקן האַליף פאַר דער שטיצע וואָס מען האָט זיי געגעבן.

מען דאַרף האָבן דעם סייסערס איינגנס צו אויסהאַלטן אזא גראַסערי סטאָר.

א. סירולניקאָף, איינגנטימער פון דער וויקטאָריא גראַסערי, 451 ווילאָם עווע., האָט אן אויסערגעוויינלאַכן "מזל" צו גנבים. פאַר די לעצטע דריי מאָנאַטן האָט מען דריי מאָל גאַנג׳עט זיין סטאָר אויף אַרום זיבן הונדערט דאָלאַר. יעדן מאָנאַט האָבן גנבים "אָפּגעשטאָטעט א באַזוך" אין זיין סטאָר.

צום ערשטן מאָל האָבן זיך גנבים אַריינגעבראָכן אין זיין סטאָר אין פעב־רואַר מאָנאַט און זיי האָבן אויסגעראַמט סיגאַרעטן און טאַבאַק אויף 250 דאָלאַר. אין מאַרץ, מאָנאַט האָט מען באַ׳גנב׳עט די סטאָר אויף אַכציק דאָלאַר און לעצטן שבת האָבן זיך גנבים ווידער אַריינגע־בראָכן אין דער־סטאָר און זיי האָבן צו־גע׳גנב׳עט סחורות אויף 300 דאָלאַר. סיי דער אייגנטימער און סיי די פּאָליציי זיינען זייער נייגעריק צו זען זיך מיט די שטעניריקע ניט געבעטענע "קונים פאַטראַניזירער" פון דעם דאָזיקן געשעפט.

—(:·:)—

איז קווינס טעאַטער

בעני אדלער

מאָרגן, מיטוואָך אָוונט, פירט אויף די קווינס טעאַטער טרופּע "דער אידישער קענינג ליר", דראַמע אין פיר אַקטן פון יעקב גאָרדין, מיט בעני אדלער אין דער הויפּט ראָל.

אין דער דאָזיקער ראָל איז בעני אַד־לער אויפגעטראָטן אין א סך אידישע טע־אַטער צענטערן אין אַמעריקע און אין אייראָפּע און עס איז צו דערוואַרטן אז א גרויסער עולם וועט באַזוכן די דאָזיקע פאַרשטעלונג מיטוואָך אָוונט און זעען ווי בעני אדלער צייכנט זיך אויס אין דער ראָל פון. דוד׳ל משה׳לעס (דער קענינ ליר).

די אַנדערע פאַרשטעלונגען הייניטיקע וואָך וועלן געשפּילט ווערן פרייטאָג, "ניט געבאָרענע קינדער", דראַמע אין פיר אַקטן; שבת אָוונט "אוריאל אַקאָס־טאַ"; זונטאָג אָוונט וועט געשפּילט וועד־רען א שיינער קאָנצערט און מאָנטאָג אָוונט דעם 5טן מאַי, וועט געשפּילט וועד אן ערן אָוונט פאַר אדעלא סוועדלאָוו און יוסף קאַמינסקי. צו דער געלעגענהייט פירן זיי אויס די אלט־באַקאַנטע אָפּערע־טע "דאָס פינטעלע איד".

דריי גנבות אין דריי חדשים אין הינער סטאָר

פּרויען פאַרזאַמלונג פון בית-יתומים דערפאָלגרייך דורכגעפירט

די מאַסן פאַרזאַמלונג פאַררופן לעצטן זונטאָג אָוונט אין ת״ת פון דער ליי־דיס סאַסייטי פון בית־יתומים, איז געווען איינע פון די שענסטע און גרעסטע פרויען פאַרזאַמלונגען אין ווינניפּעג, — און דער־פאָלגרייך דורכגעפירט איר ציל צו שאַפן א גינסטיקע שטימונג פאַר דעם "האָנאַר ראָל" קאַמפּיין וואָס דיסאַסייטי האָט זיך אונטערגענומען דורכצופירן, צו העלפן באַפרייען דעם בית־יתומים פון די דריי־גענדיקע חובות.

מרס. ד. ספּיוואַק, פּרעזידענטן פון דער ליידיס סאַסייטי איז געווען די פאַרזיצערן פון אוונט. דער בית יתומים אָרקעסטער האָט געשאַפן א יום־טוב׳דיקע שטימונג מיט זיין שפּיל. צווישן די רעדנער זיינען געווען: מאַקס פינקלשטיין, פּרעזידענט פון בית־יתומים; רבי זילבערשטיין, וועל־כער האָט געלויבט די פרויען פאַר זייער איבערגעבנהייט צום בית־יתומים און זיי דערמוטיקט ווייטער אָנצוגיין מיט דער שיינער אַרבעט. א האַרציקע און איינ־דרוקספולע רעדע האָט געהאַלטן מ. דזש. פינקלשטיין, שילדערנדיק די אויפגאַבע פון בית־יתומים. רבי בהנאוויטש האָט אונטערגעשטראָכן דעם פאַקט, אז די מיט־לען צו זאַמלען געלדער פאַר דעם אַנש־טאַלט דאַרפן זיין ציגעפּאַסט צו זייער צוועק.

א נייע מעטאָדע איז אָנגענומען געוואָרן צו מאַכן דעם אויפרוף: אַנשטאַט צו וואַרטן ביז אַלע רעדנער וועלן זאָגן זייער וואָרט, און דערנאָך מאַכן אן אָפּן, האָט מען געמאַכט אן אויפרוף נאָך יעדן רע־נער באַזונדער, מיט דעם רעזולטאַט, אז מער ווי $700.00 איז ביינגעשטייערט גע־וואָרן צום "האָנאַר ראָל".

עגיפּטישע רעגירונג נעמט אָן פאַר־געשלאָגענעם פון ענגלאַנד אָפּמאַך

לאָנדאָן, אפריל 29. — די עגיפּטישע רעגירונג האָט אָנגענומען די בריטישע פאָרשלאָגן פאַר אן אָפּמאַך און האָט באַ־פולמעכטיקט פּרעמיער נאַהאַס פּאַשאַ, הויפּט פון דער עגיפּטישער דעלעגאַציע אין לאָנדאָן, ער זאָל אונטערשרייבן דעם פאַרגעשלאָגענעם אָפּמאַך פאַר עגיפּטי־שער אומאָפּהייניקייט.

די הסכמה פון׳ם עגיפּטישן קאַבינעט און קעניג פואַד איז צוגעשיקט געוואָרן דורך א ספּעציעלן שליח מיט אן עראָ־פּלאַן פון קאַיראָ.

דער עגיפּטישער קאַבינעט, ווערט פאַרשטאַנען, האָט קיין חשק ניט אָפּצו־זאָגן זיך פון זיין תביעה אויף א גליי־כען טייל אין דער אַדמיניסטראַציע פון דעם סודאַן. אין דעם פּרט זיינען אָבער אויסערן מיניסטער ענדערסאָן און זיינע חברים איינגעשפּאַרט, און וועלן ניט איינגיין אויף קיין פּשרות, געבנדיק ענ־טען א דעה אין דער רעגירונג פון סודאַן. עס דאַרף נאָך באַהאַנדלט ווערן די פראַ־גע פון פאַרזיכערונג פון׳ם טרויעריק באַ־רימטן "פּראָטאָקאָלן פון די זקני ציון".

וואָדסוואָרטס גט ביל וועט ניט פאַרהאַלטן ווערן

אָטאַוואַ, אפר. 29. — דזש. ס. וואָדס־וואָרט האָט געוואָרנט, אז ער וועט אַנ־פירן אן אבסטרוקציע קעגן יעדן פּרוּוואַטן גט ביל פון אָנטעריאָ, אויב זיין גט גע־ריכט ביל וועט פאַרהאַלטן ווערן. דר׳ד פּוטאַטן וואָס שלאָגן פאַר די בילס, האָבן איינגעוויליקט צוריקצוהאַלטן זייערע בילס ביז וואָדסוואָרטס ביל וועט אָפּגעשטימט ווערן.

—(::)—

דייטשער געריכט פאַר ספּעציעלע פּריווילעגיעס צו קריסטלאַכער קירך

בערלין, אפר. 29 (איטא). — איז א רב א גוסטלאַכער? — איז געווען די גוסטלאַכער, וועלכע דער הויכער געריכט האָט פראַגע. דער בית יתומים אָרקעסטער האָט געשאַפן א יום־טוב׳דיקע שטימונג מיט זיין שפּיל. צווישן די רעדנער זיינען געווען: מאַקס פינקלשטיין, פּרעזידענט פון בית־יתומים; רבי זילבערשטיין, וועל־כער האָט געלויבט די פרויען פאַר זייער

ניט אויף די אלטע קירכן אָדער אויף אַל־געמיינע רעליגיעזע געזעלשאַפטן.

די "פראַנקפורטער צייטונג", שרייבט־דיק וועגן דעם אורטייל, זאָגט עדיטאָריעל:

"די קאָנסטיטוציע האָט פּראַקלאַמירט די גלייכהייט פון אַלע רעליגיעזע געזעל־שאַפטן, און ס׳איז דערפאַר ניט פאַר־שטענדלאַך, פאַרוואָס די גייסטלאַכע פון איין רעליגיע זאָלן קריגן פּריווילעגיעס, וועלכע מען גיט ניט צו אַנדערע. דער גע־ריכט האָט פאַרזען, אז די קאָנסטיטוציע באַטראַכט די סינאַגאָגאַלע קערפּערשאַפטן און די אזראַליטישע רעליגיעזע געמיינ־דעס ווי קערפּערשאַפטן מיט עפנטלאַכע רעכט".

פּרויען פאַרזאַמלונג פון בית-יתומים דערפאָלגרייך דורכגעפירט

עגיפּטישע רעגירונג נעמט אָן פאַר־געשלאָגענעם פון ענגלאַנד אָפּמאַך

דייטשער געריכט פאַר ספּעציעלע פּריווילעגיעס צו קריסטלאַכער קירך

אמעריקאַנער ציוניסטי־שע קאָנווענשאָן יוני 29

ניויאָרק, אפר. 29 (איטא). — די 33טע יעראָלאַכע אמעריקאַנער ציוניסטישע קאָנ־ווענשאָן וועט פאַרקומען אין קלעוולאַנד, יוני 29טן.

א נאָמינאַציע קאָמיסיע פון צען אין באַשטימט געוואָרן צו פאַרמולירן א נייע פּראָגראַם פאַר׳ן ציוניזם אין אַמעריקע; וואָס וועט געמען אין אַנבאַראַכט די לעצטע אַנטוויקלונגען אין פאַלעסטינע און אין אַמעריקע. עס איז אויף באַשלאָסן גע־וואָרן אַנצונעמען נייע פאָרמען פון פּראָ־פּאַגאַנדע דאָ אין לאַנד.

עס ווערט אויף געפאָלגט צו ענדערן די פאָרמען פון דער אַדמיניסטראַציע פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

אַלדערמאַן סימפּקין אַרויסגעפירט פון סיטי קאָונסיל פאַר באַליידיקן אַלדערמאַן סימפּקין

סימפּקין האָט געזאָגט, אז קאַליסניק האָט געוואוסט אז ס׳איז ניט אמת, ער האָט אויך אָנגעוויזן, אז קאַליסניק האָט אויף די קאָמיסיע זיצונגען קיינמאָל ניט פּראָטעסטירט קעגן דעם האַלץ האַקן. "קאַליסניק האָט מיך באַשולדיקט, אז איך האָב ביי דער אַרבעטסלאָזיקייט קאָמיסיע געמאַכט דעם פאַרשלאָג צו שיקן זיי האַלץ האַקן. אַז ווייס, אז זיי דער פאַרזיצער פון דער קאָמיסיע האָב איך ניט געקאָנט מאַכן דעם פאַרשלאָג".

מעיאָר וועב האָט דאַן אויפגעפאָדערט קאַליסניקן צוריקציען זיין באַהויפּטונג. יענער האָט זיך אָבער אָפּגעזאָגט און האָט באַצייכנט ווי א לינן סימפּקינס באַהויפּ־טונג, אז ער, קאַליסניק, האָט אין דער קאָמיסיע קיינמאָל ניט פּראָטעסטירט קעגן דעם האַלץ־האַקן.

סימפּקין איז דאָ אויפגעשפּרונגען, באַ־וואָנט אין פאַראויס מיט די פּראָטאָקאָלן פון דער קאָמיסיעס זיצונגען. ער האָט אויפגעפאָדערט קאַליסניקן, אז דערוויי־זן אין די פּראָטאָקאָלן, אז ער זאָל ווען האָבן דערמאָנט די פראַגע ביי די זיצונגען.

אַלדערשען ענדרוס און מעיבענק, פון דער אַרבעטסלאָזיקייט קאָמיסיע, האָבן עדות געזאָגט, אז סימפּקין האָט ניט גע־האַט וואָס צו טאָן מיט׳ן פאַרשלאָג וועגן האַלץ האַקן. ווי א פאַרזיצער, זיינען זיי־נע ליפּן געווען פאַר׳חתמ׳עט.

קאַליסניק האָט דאַן געפרעגט דער־קלערן, אז, אויב ס׳איז נויטיק צו אַנט־שולדיקן זיך, איז ניט דאָ דאָס פּראָבלעם. דער מעיאָר איז אָבער באַשטאַנען אויף דעם, אז די אַנטשולדיקונג מוז געמאַכט ווערן דאָ, אין דער עפנטלאַכקייט, און ניט ביי דער אַרבעטסלאָזיקייט קאָמיסיע, וואָס די פרעסע קאָן ניט זיין אַנוועזנד.

אַלד. פּלאַי און אַלד. בלומבערג האָבן זיך אַריינגעמישט אין דער דיסקוסיע, אַלדערדיק א באַלדיקע אַנטשולדיקונג.

קאַליסניק האָט זיך אָבער עקשנות׳דיק אָפּגעזאָגט פון צוריקציען זיינע באַהויפּ־טונגען. דער מעיאָר האָט אים דאַן גע־הייסן פאַרלאָזן די זיצונג. קאַליסניק האָט אָנגעפרעגט דעם מעיאָרס רעכט אַרויסצו־שיקן אים. באַלד איז אַריינגערופן געוואָרן דער סיטי סאָליסיטאָר, זשול פּרודהאָמ־קיי, סי., וועלכער האָט פאַרגעלייענט דעם געזעץ, וואָס דערלויבט דעם מעיאָר אַרויס־צושיקן אן אַלדערמאַן פון סיטי קאָונסיל זיצונג.

קאַליסניק האָט זיך אָבער אָפּגעזאָגט פון אַרויסגיין. עס איז דאַן באַשלאָסן גע־וואָרן צו מאַכן אן איבערדייס אויף 15 מי־נוט, צו געבן אים די געלעגענהייט צו באַ־טראַכטן זיך.

נאָכ׳ן איבערדייס, האָבן די צוויי פאַ־ליציי קאָמישאָנערס, אַלדערמען באַיר און

נעזעלשאַפטלאַכער קאַלענדאַר

דינסטאָג, אפריל 29

באַסמאַן וועגן לייוויקס "קייטן" ביי פּראָפּאַגאַנדע פאַראיין, 8.30 אָוונט, אין פּרי־אינסטיטוט.

"סילווער טי" ביי מרס. בעטס, 112 פאַוערס סט., 2.30 ביז 12 נ. מ.

אַלגעמ. פאַראַם, פון יונגע פרויען סיס־טערהוד ביי מרס. מ. גאַלד, 316 פלאָרא עווע., 8.30 אָוונט.

פאַרלעזונג ביי הבונים קלוב, אין ציון זאַל, 8.30 אָוונט.

מיטוואָך, אפריל 30

פאַרזאַמלונג פון מאַקאַרוויער פרויען פאַראיין, 8.30 אָוונ. אין עטרת ישראל שול

לייען־קרייז פון מוטער פאַראיין פון פּרץ־שול ביי מרס. מיינסטער, 649 שעל־קירק עווע., 2.30 ביי־טאָג.

1טער מאַי אין יובילוי פייערונג פון מו־טער פאַראיין פון פּרץ שול, 8,30 אָוונט, אין שול.

זונטאָג, מאַי 4

טיי פון ווינניפּעג טשאַפּטער הדסה ביי מרס. ד. פּריד, 232 גאַרפילד סט., 3—11

זונטאָג, מאַי 11

קאָנפערענץ פון איקאָר וועגן ווינניפּעגער קוואָטאַ צום קאַמפּיין, 7 אָוו., אין טעמפּל

עדמאָנטאָנער אידן דערשיטערט פון דעם טראַגישן טויט פון מרס. פינסקי

עדמאָנטאָן (דורך פּאָסט, פון י. באַל־צאָן). — ווי א בליץ האָט זיך דאָ לעצ־טען דינסטאָג פאַרשפּרייט די טרויעריקע ידיעה וועגן דעם טראַגישן טויט פון מרס. פינסקי, פרוי פון אונזער רעבין, א. פינ־סקי.

מרס. פינסקי איז גענאַנגען אהיים פון א מיטינג פון׳ם מוטער פאַראיין פון דער תלמוד־תורה, פון וועלכן זי איז געווען איינע פון די טעטיקסטע מיטגלידערנס. דער פּלוצימדיקער טויט האָט זי געטראָ־פען אויף קאַרנער 103טע סטריט און דזשעפערסאָן עווע., אַרום דער האַדסאָן ביי סטאָר, וואו זי איז אומגעוואָרפן גע־וואָרן פון א קאַר אין איבערגעפאָרן גע־וואָרן פון די פאַדערשטע רעדער. מר. פינסקי האָט זי געהאַט אָפּגעוואָרט מיט זיין קאַר אויפ׳ן צווייטן קאָרנער, און ער אַליין האָט זי גלייך אָפּגעפירט אין שפּיטאַל.

זי האָט נאָך אַנדערהאַלבן שעה גע־לעבט און איז געווען ביים פולן פאַר־שטאַנד ביז דער לעצטער מינוט. א טויטע האָט מען זי נאָכדעם אָפּגעפירט אויפן׳ן אַנדערן אָפּגעפירט קומען מיטצוטיילן דעם צער פון דער משפּחה.

מיטוואָך, פיר אזיגער איז געווען די לויה, — די גרעסטע אידישע לויה וואָס עדמאָנטאָן האָט ווען געזען. אויסדרוק פון טרויער זיינען אָנגעקומען פון אַלע שטעטלאַך אַרום, וואו איר נאָמען איז געווען באַקאַנט און געשעצט. זי איז געווען א פרוי מיט א גוטן האַרץ און האָט שטיל־ערהייט געשטיצט מיט מתן בסתר אַלע נויט־באַדערפטיקע מיט הילף און מיט א גוט וואָרט.

רעוו. סמאָלענסקי, פון קאַלגאַרי, איז ספּעציעל אַרויסגערופן געוואָרן צו דער לויה, און ער האָט דורכגעפירט די טרוי־עריקע צערעמאָניע.

נאָכן עדמאָנטאָנער אידישע באַפעלקע־רונג טיילט מיט דעם גרויסן צער פון רעוו. פינסקי און דער פאַמיליע און ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן.

—(:·:)—

פאַסאַזשירן פון "ראַטערדאַם" קומען היינט

די אידישע פאַסאַזשירן פון דער שיף "ראַטערדאַם" וועלן אָנקומען קיין ווינ־ניפּעג היינט 7.15 אָוונט מיט דער סי. פּי. אַר.

100-יאָריקע "מוטער-דזשאָנס" פאַנגט אָן קאַמף קעגן "פּראָהיבישאָן"

וואַשינגטאָן, אפריל 28. — א גוטע עצה פון א פרוי צו פרויען, און די הויפּט זאַך צו מענער, קומט פון א פרוי, וועלכע האָט באַוויזן די בריה׳שאַפט אָפּ־צולעגן הונדערט יאָר און זי האָט אויס־געדריקט איר האָפענונג אריינצולעבן ביז 150 יאָר.

אפשר וועט איר עצה ניט שמעקן, גע־וויסע פרויען וועמעס מענער עס טוען דאָס סיי ווי, און דוקא אין א גרויסער מאָס, אָבער מוטער מערי דזשאָנס, אן אַנגעזעענע הינע פרוי אין אַרבעטער פיי־ערן ראָס אַלעמען — ווער עס וויל נאָר לאַנג לעבן — צו נעמען נאָנען אָפּט א גוטן שנעפּסל, דאָס, זאָגט זי, איז א גו־טער מיטל צו אַריכת ימים.

דאָנערשטאָג דעם ערשטן מאַי, פיי־ערט מוטער מערי דזשאָנס איר הונ־דערטסטן געבורטסטאָג און צו דער גע־לעגנהייט גיט זי די מענשן פון דער וועלט די פאָלגנדע פינף גוטע עצות: נעמען אָפּט א גוטן שנעפּסל, אַרבעטן לטובת הכלל, ניט עסן צופיל, לעבן גאַרמאָל און שטענדיק זיין מוטיק און פרייליך.

מוטער מערי דזשאָנס האָט נאָך א סך זאָכן אויפצוטאָן, אָבער די ערשטע אַר־בעט איר, זאָגט זי, וועט זיין אָנצופאַנגען א קאַמף קעגן פּראָהיבישאָן. זי האָט גע־מאַכט אן אויספאָרשונג וועגן דעם ענין און זי ווייסט וואָס זי רעדט. די אַמערי־קאַנער באַפעלקערונג וועט לייגנער ניט דולדן די טרוקענע אַנשיקעניש.

כינעזישע באַנדיטן שלאַכטן אויס א 1000 נפשות און צעפלינדערן שטאָט

שאַנכאַי, אפריל 29. — א באַנדע פון 500 רויבער, מיט מאַשין־ביקסן און קאַ־וואַלעריע, איז איבערפאַלן די שטאָט, קיאַנגאַשטען זונטאָג. זיי האָבן צעפליי־דערט די שטאָט אויסגעשלאַכטעט אַרום א טויזנט נפשות און געפאַנגען צענדליקער איינוואוינער פאַר אויסלייזן געלט. דערנאָך האָבן זיי אונטערגעצונדן די שטאָט און זיינען אַנטלאָפן.

די באַנדיטן זיינען אָנגעפאַלן אויף דער שטאָט ביים זונען־אונטערגאַנג, זיי האָבן צוערשט גע׳הרג׳עט דעם מעיאָר און די באַאַמטע פון שטאָט, און דערנאָך האָבן זיי גענומען זיך צו רויבערייען.

די באַפעלקערונג פון שטאָט, מענער, פרויען און קינדער, זיינען אַרויסגעטריבן געוואָרן אין די גאַסן, און זיי זיינען אויסגעקאָסעט געוואָרן ווי גראָז, פון די באַשיינטע אייערע הויפן. זייערע קערפּערס זיינען געבליבן פאַרבראָכן צו ווערן מיט דער שטאָט צוזאַמען. די וואָס זיינען אַנטלאָפן אין די אַרומיקע פעלדער, זיינען צוזאַ־מענגעטריבן געוואָרן פון די קאַוואַלע־ריסטן צוריק אין שטאָט און זיינען צער־שאָסן געוואָרן.

ווען זיי האָבן פאַרנומען אַלץ וואָס זיי האָבן געקאָנט, האָבן זיי אונטערגעצונ־דען די שטאָט פון פאַרשיידענע זייטן, שטאָלאַכע בירגער, וועלכע ס׳איז געלונגען צו אַנטלויפן אין א דערבייאיקער שטאָט, האָבן געלאָזט ווייסן קיין שאַנכאַי, בעטן־דיק מען זאָל צושיקן סאָלדאטן.

וואָס איר קאָנט היינט געפינען אין אונזער "פאַרלאַנגט" קאָלום אויף דער לעצטער זייט:

צו פאַרקויפן א פול׳מאָדערנעם קאַמפּרעס פון 7 רומס פאַר $2.800.

צו פאַרענטן א 6 רום הויז פאַר $23 א מאָנאַט.

צו פאַרענטן סטאָרס פאַסיק פאַר גוטע ביזנעס געגענהייטן.

באַשיינט אייער היים מיט גאַרדן און ראָן פייטיטשער, עטוואָס אויסערגעוויינ־ליך.

לייענט אונזער "פאַרלאַנגט" קאָלום (וואָנט עדס) יעדן טאָג, איר וועט דאָרט געפינען צענדליקער פאַלן פון וועלכע איר וועט קאָנען ציען פּרעזענטלאַכע נוצן. איר קאָנט זיך אויך באַנוצן מיט אונזער קלאַ־סיפיצירטן קאָלום פאַר אייערע איינגענע עוועקן מיט זייער א קליינעם אָפּצאָל.

(שלוס אויף לעצטער זייט)

אנב - אורחא

פון מארק

וואָס איז א איד?

מיט א צען יאָר צוריק האָב איך צייט־ווייליק געוואוינט אין א מערב קאַנאַדער שטעטל, מיט א אידישן ישוב דאָן פון 125 משפחות.

דאָס אידישע יונגט דאָרטן איז געווען איינגאַנצן פרעמד פון אידישע ענינים (הייגט האָט זיך די לאַנגע אביסל געענ־דערט, א דאַנק א בעסערן אידישן דערציי־אונג סיסטעם און א דאַנק א צופלוס פון אימיגראַנטן).

דאָס איינציקע וואָס איז נאָך פאַרבליבן ביי איר פון אידישקייט, איז אביסל רע־ליגיע אויפ׳ן שפּיץ מעסער, און — א בלינד קלאַמערן זיך אינ׳ם ציוניזם פון וועלכן זיי האָבן פאַקטיש גאַרנישט ניט געוואוסט, — גלייך ווי דאָס וואָלט געווען פאַר זיי ידי איינציקע רעטונג פאַר זייער איינגעוואָרצלטן אידישן אינסטינקט.

איך געדיינק א מאַסקאַראַדן באַל. איי־נער האָט זיך אָנגעטאָן אין געשטרייפטע אַרעסאַנגען קליידער און האָט אויף זיך אָנגעהאַנגען אן אויפשריפט "ניט קיין ציוניסט", — וואָס האָט געדאַרפט, הייסט עס, סימבאָליזירן, אז דער וואָס איז ניט קיין ציוניסט איז א אַרעסטאַנט.

כאָטש דאָס איז געווען אזא אומזין, האָב איך אָבער גלייך א שעפּטשע געטאָן מיינענס א באַקאַנטן אויפ׳ן אויער: אָט דער וועט געווינען דעם ערשטן פּריז. און כ׳ב־הוה: די ריכטער האָבן אים אויסגעטיילט דעם ערשטן פּריז פאַר זיין "גענייאַלן גע־דאַנק", ווי א זעלבסטפאַרשטענדלאַכע זאַך פון דער אידישער תורה, ווערט שוין במי־לא אויס איד?

איך מוז בלויז צוגעבן, אז בכלל זיינען דוקא די פרומע אידן געווען זייער ליבע־ראַל אין דער הינזיכט, און האָבן ניט אויסגעשלאָסן פון כלל־ישראל אפילו די אידן, וואָס האָבן איבערגעריס מיט דער טראַדיציאָנעלער אידישקייט, אזוי לאַנג ווי זיי האָבן ניט אָנגענומען קיין אנדערע פיינטלאַכע אמונה.

אָט פלעגט מיין טאַטע, — אן אָרטאָ־דאָקסישער איד, — זאָגן, אז א פאָלק איז געגליכן צו א קערפּער, וואָס האָט פאַר־שיידענע פונקציעס.

נאַטירלאַך, פלעגט ער פאַר זיין קלאַס אידן נעמען דעם חשוב׳סטן טייל פון קער־פּער, דעם קאָפּ, און אונז, אפיקורסים, פלעגט ער אויסטיילן גאָר ניט קיין חשוב׳ן טייל, ווען׳ן וועלכן מען רעדט ניט אין אן אנשטענדיקער געזעלשאַפט.

אָבער א פונדאַמענטאַלער טייל פון׳ם קערפּער איז דאָך דאָס פאַרט, און מען קאָן אָן אים ניט אויסקומען. און אז וועלכער ס׳איז טייל פון קערפּער ליידט, ליידט דער קאָפּ אויך.

קאָנען מיר אפשר רעווידירן די אויס־טיילונג, אָבער א ליבעראַלער שטאַנד־פּונקט איז דאָס בעצם פאַרט.

* * *

א ליבעראַלער שטאַנדפּונקט, — אָבער דוקא אונזערע מאָדערנע, וועלטלאַכע, פּראָגרעסיווע אידן, פּונקט ווי א סך פון די ציוניסטן, קאָנען זיך ניט דערהויבן צו אזא ליבעראַלן שטאַנדפּונקט.

זיינען ביי אונז דאָ, למשל, אויסטייט־שער פון זשיטלאָווסקין, וואָס אנערקענען פאַר אידן בלויז די אידן, וואָס ריידן אי־דיש.

(זשיטלאָווסקי אליין, ווי עס דאַכט זיך מיר, האָט דאָס קיינמאָל ניט געוואוסט. אי־דישע שפּראַך איז ביי אים דער מיטל פון דעם קאַמף פון׳ם וועלטלאַכן אידישן פאָלק פאַר זיין קעוסטענע, אָבער ניט דער אומבאַדינגטער סימן פון אידישקייט)

און אונזערע קאָמוניסטן, סיי די פאַר־טייאישע און סיי די אומפּאַרטייאישע, אנערקענען פאַר׳ן אידישן פאָלק בלויז דעם קלייניעם פּראָלעטאַרישן טייל זיינעם, וואָס ווערט פאַרשטעלערט נאָך צום "אוואַנגאַרד פון׳ם רעוואָלוציאָנערן פּראָ־לעטאַריאַט", צו די קאָמוניסטן, הייסט עס, — צו עטלאַכע צענדליק טויזנט אי־דישע קאָמוניסטן, וואָס זיינען פאַקטיש די איינציקע טרעגער פון׳ם אידישן "נאַ־ציאָנאַליזם", ווי זיי פאַרשטייען עס.

—(:·:)—

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס ייִדישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דער וואוקס פון אמעריקאנער שטעט

דער צען־יאָריקער צענזוס וואָס איז נאָר־וואָס פאַרענדיקט געוואָרן אין די פאַראייניקטע שטאַטן זעט, ווען אַלע ציפערן וועלן קלאַסיפיצירט ווערן, געבן, צווישן אַנדערש, זייער אינטערעסאַנטע פאַקטן וועגן דער באַוועגונג פון דער באַפעלקערונג צווישן דאָרף און שטאָט. דערווייל איז אָבער שוין באַקאַנט פון דעם סך־הכל אונטערגעפירט פאַר נייניצן שטעט מיט אַ באַפעלקערונג פון צען טויזנט און העכער, אַז זייער באַפעלקערונג איז געוואַקסן פון דעם לעצטן צענזוס אָן, אין 1920, אויף 22.5 פּראָצענט. ווען מען שליסט אָבער איין אין דער צאָל שטעט אויך די קלענערע שטעטלאַך מיט אַ באַפעלקערונג פון 2,500 נפשות און העכער, קומט אויס, אַז די שטאַטיקע באַפעלקערונג איז בסך־הכל געוואַקסן פאַר דעם פעריאָד אויף קאַרגע 26 פּראָצענט.

דאָס איז אויף וועלכע ניין פּראָצענט ווייניקער ווי דער וואוקס פון די שטעט פאַר דעם פריערדיקן צענדליקער יאָרן. אָבער דערפאַר איז דער אַלגעמיינער וואוקס פון דער באַפעלקערונג אין די פאַראייניקט שטאַטן פאַר דעם לעצטן צענדליק יאָרן געווען בכולו קאַרגע פּראָצענט, אין פאַרגלייך מיט 21 פּראָצענט פאַר׳ן פעריאָד צווישן 1910 און 1920. דאָס איז, בלי־ספק אין ערשטן פּלאַן געווען אַ רעזולטאַט פון די כסדר׳דיקע אימיגראַציע באַשריינקונגען פאַר די לעצטע צען יאָר.

עס קומט אָבער אַזוי אויס, אַז פּאַקטיש דער גאַנצער וואוקס פון דער באַפעלקערונג פאַר די לעצטע צען יאָר איז פאַרגעקומען אין די שטעט. די דאָרפישע באַפעלקערונג איז אָדער ניט געוואַקסן, אָדער זי איז נאָך פאַרקלענערט געוואָרן.

דאָס הייסט אַז די דאָרפישע באַפעלקערונג רייסט זיך מיט אַ שטאַרקן אימפּעט אין שטאָט אַריין. ניט געקוקט אויף דער גוואַלדיקער אַנטוויקלונג פון די פאַרקער־מיטלען, פון די אויסגעצייכנטע וועגן וואָס ווערן געבויט יעדן יאָר און פון דער ריזיקער צאָל אַוטאָמאָביל איבער׳ן גאַנצן לאַנד, און ניט געקוקט אויף דער גוואַלדיקער פאַרשפּרייטונג פונ׳ם טעלעפאָן און פון דער ראַדיאָ, — מיטלען וואָס מאַכן דעם דאָרף זייער נאָענט צו דער שטאָט, — רייסט זיך דער פאַרמער נאָך אַלץ אין שטאָט אַריין, און, באַזונדערס, קאָן מען אָננעמען, רייסט זיך דאָס פאַרמערשע וועגנט אין שטאָט. געמאַינעט אַהין פון די העלע ליכט און פון די געלעגנהייטן פאַר קאַריערעס וואָס די שטאָט באָט אָן, כאָטש זי גיט דאָס בלויז צו אַ קליינער צאָל דערוויילטע.

זיכער האָט די דאָזיקע באַוועגונג צו טאָן הויפּטזעכלאַך מיט גאַנץ באַשטימטע טעמים. די אַנטוויקלונג פון דער טעכניק האָט דערגרייכט די לאַנדווירטשאַפט, און די מעכאַניזאַציע פון דער פּראָדוקציע אין דער אַגריקולטור דערמעגלאַכט ביסלאַכווייז צו פּראָדוצירן גרעסערע קוואַנטיטעטן מיט ווייניקער אַרבעטער הענט.

ניט געקוקט אויף דעם, וואָס דער לאָקאַלער געבריוך פון לאַנדווירטשאַפטלאַכע פּראָדוקטן אין די פאַראייניקטע שטאַטן האַלט אין איין וואוקס מיט׳ן וואוקס פון דער שטאַטיקער באַפעלקערונג, און ניט געקוקט אויף דעם וואָס די פאַרמערשע באַפעלקערונג האַלט אין איין פאַרקלענערט ווערן אין פּראָפּאָרציע צו דער שטאַטיקער, — ליידן נאָך אַלץ די פאַרמערס פון אַן איבער־פּראָדוקציע. דער קריזיס אין דער אַמעריקאַנער לאַנדווירטשאַפטלאַכער אינדוסטריע, וועגן וועלכער מען האַלט דאָרט אין איין ריידן פאַר די לעצטע יאָרן, און וועלכן האַוואַרדס אַדמיניסטראַציע פּרובירט איצט צו היילן מיט די קאַלטע רפואות פון טאַריפן, איז אַ פּועל־יוצא פון דער דאָזיקער איבער־פּראָדוקציע. עס איז ניט קיין וואַנדער, וואָס די אַמעריקאַנער קאָנסערוואַטיווע עקאָנאָמיסטן פירן אין אַ פּראָפּאַגאַנדע צווישן די פאַרמערס, אַז זיי זאָלן זייען ווייניקער.

אָבער זייען ווייניקער וועט מיינען ווייטער אַ קלענערע אָנפראַגע אויף אַרבעטס הענט אויף׳ן לאַנד. און אַ ווייטערדיקע איבערוואַנדערונג אין די שטעט. די נייע איבערוואַנדערער־באַגעגענען זיך אָבער דאָרט אויך מיט אַ גוואַלדיקן פּראָצעס פון מעכאַניזירונג אין די אינדוסטריעס, וואָס שטויסט אַרויס איינגעזעצטע אַרבעטער פון זייערע אַרבעטס פּאָזיציעס.

אין די שטאָטן ווערן דערווייל, נאָטווענדיק, אַנטוויקלט נייע אינדוסטריעס, וואָס גיבן בשאַפעטיקונג צו אַ טייל פון די אַרויסגעשטויסענע אַרבעטער. פאַר די לעצטע צען יאָר האָבן מיר אַזוי בייגעוואוינט די קאָלאָסאַלע אַנטוויקלונג פון דער אַוטאָמאָביל אינדוסטריע, וואָס איז אַ שטאָט, געמאַינעט פון די עטלאַכע גרעסטע אין לאַנד. די ראַדיאָ אינדוסטריע האָט אויך אָנגעהויבן פאַרנעמען אַ חשובׄן אָרט אין די לעצטע פאָר יאָר.

אָבער די מעכאַניזירונג גייט צו בכלל שנעלער ווי עס שאַפט זיך פּלאַץ פאַר די אַרויסגעשטויסענע פון די מאַשינען אַרבעטער. דאָס פאַרורזאַכט אַ סך אַרבעטסלאָזיקייט, קריזיסן און ליידן.

איינער פון די מיטלען קענען אָט די ליידן וואָלט געקאָנט זיין אַ פאַרקירצונג פון די אַרבעטס שטונדן, אַזוי אַז די אַרבעטער זאָלן אויך געוויינען פון דעם מעכאַניזירונג פּראָצעס. ליידער אָבער זיינען די אינדוסטריאַליסטן, אין געייַע נאָך גרויסע פּראָפיטן, ניט געגוויגט צו געבן פרייוויליק די אַרבעטער אַזעלכע הנחות, וואָס וואָלטן אין דער אונטערשטער שורה, געשאַפן אַ בעסערן מאַרק און פאַרגרעסערט דעם געברויך פון זייערע פּראָדוקטן, און די אַרבעטער אַליין זיינען ניט קעמפעריש געשטימט. און, מורא האָבנדיק פאַר דער קאָנקורענץ פון די פרייע אַרבעטס הענט, קלאַמערן זיי זיך אָן זייערע "דזשאַבס" און זיינען צופרידן אַממייסטן מיט די באַדינגונגען, וועלכע מען גיט זיי.

די "פאַראייניקטע שטאַטן" פון אייראָפּע

דער פּלאַן פון דעם פראַנצויזישן אויסערן מיניסטער, אַריסטיד ברי־אַן, צו שאַפן אַן אייראָפּייאישן עקאָנאָמישן בונד, דאַרף בשום ניט פאַרמישט ווערן מיט׳ן פּראָיעקט פון די פּאַסיפיסטישע און סאָציאַליסטישע ריכטונגען, צו פאַראייניקן אייראָפּע פּאָליטיש אין "פאַראייניקטע שטאַטן" פון אייראָפּע

ניט פון בריאַנען קאָן מען דערוואַרטן אַ פּלאַן, וואָס זאָל דאַרפן אַוועקשטעלן אַלע אייראָפּייאישע לענדער אויף אַ גלייכער רעכטלאַכער מדרגה און וואָס זאָל מאַכן אומעגלאַך מלחמות אין דער צוקונפט. אויב ער פּלאַנעוועט עפּעס, מוז עס זיין פאַר פראַנקרייך און פאַר איר הערשאַפט אין אייראָפּע.

אַריסטיד בריאַן פּלאַנעוועט אַן איינגען עקאָנאָמישן בונד פון אַלע קאָנטינענטאַלע אייראָפּייאישע לענדער (אויסער סאָוועט־רוסלאַנד, נאַטירלאַך), אין וועלכן, ס׳איז זיכער, פראַנקרייך וועט דאַרפן שפּילן דאָס ערשטע פידל. דער געדאַנק אַליין וואָלט געקאָנט זיין אַ פּראָגרעסיווער, ווייל ער שטרעבט אָפּצושאַפן די טאַריף באַריערן צווישן די באַטרעפנדיקע אייראָפּייאישע לענדער. און דערמיט שוין במילא אָפּשאַפן עקאָנאָמישע און פּאָליטישע רייבונגען צווישן די לענדער.

דער פּלאַן איז געצילט קעגן אַמעריקע און איר עקאָנאָמישער הערשאַפט. ער איז מסתמא אויך געצילט קעגן דער פּראָיעקטירטער עקאָנאָמישער פאַראייניקונג פון דער בריטישער אימפּעריע, וועלכע קאָן אויך פאַרשאַרפן די באַציאונגען צווישן פעלקער.

דאָס וועט אָבער אַזוי ווייטער צעטיילן די וועלט אין אַ צאָל באַזונדערע ריזיקע עקאָנאָמישע איינהייטן, וואָס וועלן קאָנקורירן איינע מיט דער צווייטער אויף לעבן און אויף טויט. די מלחמה געפאַרן וועלן ניט פאַרקלענערט ווערן אין אַזעלכע עקאָנאָמישע בונדן, נאָר וועלן נאָך פאַרגרעסערט ווערן.

איינדרוקן פון תל אביב -- דער פּראָדוקט פון אידישן שוויים און מיה

פון מ. שערמאַן

גאַסן לאַנגע און רחבות׳דיקע שניידן דורך און שליסן זיך איינע מיט דער אַנדערער אין דער לייגן אַן אין דער ברייט פון דער שטאָט תל אביב, וואָס ליגט אַזוי גראַנדיעז אויסגעלייגט ביי די ברעגעס פון דעם מיטלדענדישן ים, וואו די זון גיסט זיך אויס בייטאָג אין איר פולן גלאַנץ און פּראַכט און ביינאַכט די לבנה אין איר פּרלער קלאָרקייט, אַזוי אַז מען געפינט אפילו ניט פאַר נויטיק צו אָנצינדן אין די גאַסן די עלעקטרישע לאַמפּיען, וועלכע הענגען סתם אַזוי לשם שמים, אָדער צו ווייזן די הונדערטער טוריסטן וואָס פאָרן זיך אַצינד צונויף מאַרבע פינות העולם קיין אַרץ־ישראל אויף פּסח און קומען, פאַרשטייט זיך, כאַפּן אַ בליק אויף דער וואונדער־שטאָט תל־אביב, — צו ווייזן זיי, אַז תל אביב איז אין פולן זין אַן אייראָפּייאישע שטאָט מיט אַלע מאָדערנע איינריכטונגען — הגם זי ליגט אין סאַמע הארץ פון אַרץ־עגם.

איך ווייס ניט, איך האָב שוין אויף מיין לעבן געזעען שיינע הימלען, שיינע פרי־מאָרגנס, שיינע פאַרנאַכטן מיט שיינע אויפדערנאַכטן, אָבער אַזעלכע הימלען, פרימאָרגנס, פאַרנאַכטן מיט אויפדערנאַכטען ווי איך זע אין אַרץ־ישראל, בין איך זיך מודה און מתודה, אַז איך האָב נאָך ביז איצט ניט געזען. . . .

היינט, די שטאָט תל־אביב אַליין!

באַמת, איך האָב ניט גענוג ווערטער אויסצודריקן די באַגייסטערונג, מיט וועלכער די שטאָט תל־אביב האָט מיך אָנגעזונדן. אַ יום מיט פרייד, אַן אוצר, — פול מיט האָפענונגען אויף אַ גרויסן אידישן ישוב אין אַרץ־ישראל.

אין אַז אַרץ־ישראל וואַקסט און בויעט זיך, ווען דעם איז דאָך אָפּגערעדט. תל אביב איז דער לעבעדיקסטער עדות פאַר אונז, אַז אַרץ־ישראל איז, און וועט פאַר־בלייבן, אַ אידיש לאַנד מיט אַ גרויסער אידישער באַפעלקערונג נאָר אין די נאָענט־סטע פאָר יאָר.

באַמת, ס׳איז צו באַוואונדערן די אידי־שע מי וואָס איז אַריינגעלייגט געוואָרן אין אַרץ־ישראל בכלל און אין תל־אביב בפרט. ניט נאָר ווערט תל־אביב באַוואונ־דערט פון די פרעמדע, פון די אָנגעפאַרע־נע געסט, נאָר פון די אַרץ־ישראל אידן גופא. אין הויבן ניט אָן צו פאַרשטיין ווי אַזוי האָט תל אביב געקאָנט אויפנעבויט ווערן אין אַזאַ קורצער צייט. די אַרכיטעק־טור פון די הייזער איז אַ פּראַכט. ס׳איז פּשוט צו באַוואונדערן דעם געשמאַק פון די אַרץ־ישראל׳דיקע אידן. מיר אין דער רייכער אַמעריקע קאָנען זיך ניט פאָרגיינען צו האָבן לעבן יעדער הויז אַ באַלקאָן, אַ טעראַסע מיט אַ גרינדל; און תל־אביב איז דאָס דאָ אַרום יעדער רייכער און אַרימער שטוב. דער געבויי פון די הייזער איז פאַרשיידן, אַזוי אַז איר זייט געצווונגען זיך אָפּצושטעלן און באַטראַכטן יעדע הויז באַזונדער. יעדעס אַרטיקל וואָס האָט אויף געוויס, וואו מען זאָל פאַרפעלן צו טאַנצן אַ האָרע.

דעם אמת געזאָגט, עס איז שווער אין איינמאָל איבערצוגעבן די איינדרוקן וואָס די שטאָט תל־אביב האָט אויף מיר גע־מאַכט, אַז וואו דו גייסט וואַרפט זיך אַנ־דיי אידישע מי, אידישער שוויים און בלוט. אַזאַ ריינע אידישע שטאָט, גע־בויט פון אידישע הענט, גלייך איך איז אין דער גאַנצער וועלט ניטאָ. יעדער הויז אַז תל־אביב דערציילט אונז געשיכטע, דאָ, לעבן דער הויז, ווייזט מיר אַן אַ איד, אַן אַן אַרבעטער געפאַלן אין חלשות בעת דער אַרבעט, אויף אַ צווייטער הויז, ווייזט מיר אַן דער איד, אַן אַרבעטער אַרונטער־געפאַלן פון דריטן שטאָק און האָט צע־בראָכן דער שאַרבן. אויף אַ דרייטער הויז, ווייזט מיר אַן דער זעלביקער איד, האָבן אַראָבער געוואָרפן אַ באַמבע בעת׳ן בויען.

— און בכלל ניי אַרץ־ישראל האָט זיך גע־שאַפן איר איינענע נייע געשיכטע, גע־שיכטע, וואָס מיט יאָרן שפּעטער וועלן זיך אונזערע קינדער אפשר דאַרפן גוט, גוט פאַרטראַכטן וועגן איר. ניי אַרץ־יש־ראל האָט פאַר אונז געעפנט אַ נייעם בלאַט אין דער געשיכטע פון דעם אידישן פאָלק.

דער איד אין תל אַביב לעבט זיך בטבע רואיק. ער איז מער אָדער ווייניקער פאַר־זאָרגט מיט פּרנסה און ס׳איז אים גוט. ער איז צופרידן. איר וועט אים פון תל־אביב און פון אַרץ־ישראל בכלל ניט פאַר־טרייבן מיט טויזנט שטעקנס. און אויב אַ אַרץ־ישראל איד פאַרלאָזט פּלוצים אַרץ ישראל און פאָרט אַוועק קיין אַמעריקע, דאַן מענט איר זיין זיכער, אַז דאָס אידל איז ניט געפאָרן צו באַזעצן זיך אין אַמע־ריקע, נאָר צו מאַכן אַ פאָר ׳דאָלאַר׳ (אַי, די דאָלאַרן!) און תיכף אַזוי ווי ער מאַכט שוין די פאָר "טולער", אַזוי פאָרט ער גלייך צוריק קיין אַרץ־ישראל. פאָר אַן אַרץ־ישראל איד איז אומעגלאַך זיך צו באַזעצן אין אַן אַנדער לאַנד — אַלעגאַלס זייער אַ קליינע צאָל אַרץ־ישראל אידן אַר־דענען זיך אין אַן אין אַרץ.

"אמת, טוט אַ זאָג אַנומלטן צו מיר אַ אידל, ביי אייך אין אַמעריקע, קראַצט זיך דאָס אידל אין בערדל, "ביי אייך אין אַמעריקע מאַכט מען אפשר אַ גרינגערן דאָלאַר, אָבער לעבן דאַרף מען קומען צו אונז קיין אַרץ־ישראל.

נו, ווייס איך ניט אויף וויפיל מיין אידל איז גערעכט. איך קאָן נאָך וועגן דעם נאָרנים זאָגן. איך בין סך הכל ערשט אַ וואָך אין תל־אַביב און האָב נאָך פאַק־טיש אַרץ־ישראל ניט געזען, אָבער פון דעם איינדרוק וואָס איך האָב באַקומען פון תל־אַביב, בין איך פולשטענדיק מס־כים מיט מיין אידל, וואָס האָט נאָך יע־דער וואָרט מעבאַנאיש געצופּעט זיך דאָס בערדל, ווי אימעצער וואָלט אים געשטאָ־נען אונטער די פּלייצעס און געהייסן כס־דר אַזוי צופּעט דאָס בערדל.

תל־אַביב האָט אויסערגעוויינלאַכע מע־לות. איינע פון אירע מעלות איז, אַז ניט קונדי אויף וואָס זי איז אַ גרויסע און וויכטיקע שטאָט מיט אַ באַפעלקערונג אַן עמ הרע קרוב צו פופציק טויזנט אידן, קאָן מען זיך פונדעסטוועגן איינער דעם אַנדערן ווי ערגעץ אין אַ שניפּשאַק אָדער אַ פּעטשאַיווקע וואָס איז אַ גרויס ווי אַ געגיץ און קלענער פון אַ שטעטל. פאַר אַן אַרץ־ישראל איד איז אַ פּשוט אַ גלייך ווער און וואו דאָס איז. פאַרשטייט זיך, אַז פאַר אַ פרעמדן איז עס אַ גאַנץ גוטע זאַך. מ׳פאַרשפּאַרט זיך דרייען אַ קאָפּ מיט זוכעניש און בלאַנדזשענישן, וו׳ אין דאָס רוב גרויסע שטעט. און בפרט נאָך אַז מען באַגעגנט זיך אויף יערן טריט און שריט אידן — פילט מען זיך טאַקע ווי אין אַרץ ישראל!

באַמת, איך ווייס ניט, וואו ס׳איז דאָ נאָך אַזאַ ריין אידישע שטאָט אין דער וועלט, ווי תל־אַביב.

היינט די פרייד!

נאָט אין הימל! וואו האָב איך ווען באַ־גענט אַזאַ געזונטע פרייד ביי אידן? וואו האָב איך ווען געהערט אַזאַ געזונטן גע־לעכטער ביי אידן? וואו האָב איך ווען באַגעגנט אין נאָס ניין אַ אידן מיט אַ פרייליכן פּנים און גלייכע פּלייצעס? וואו?

יאָ, מיינע טייערע לעזער! ניי אַרץ־ישראל האָט פאַר אונז געעפנט אַ נאָר נייע בלאַט אין דער געשיכטע פון דעם אידישן פאָלק. אַרץ־ישראל שאַפט אַן שמידט פאַר אונז אויס נאָר אַ נייעס טיף אידן, אַ גע־זונטן אידן.

מיינע פערציק יאָר לעבן

— און —

:: צוואַנציק יאָר רבנות ::

פון הרב אשר זילבערשטיין

ניינטער קאַפּיטל

די טראַגעדיע וואָלט געווען די זעלבע, ווען דאָ וואָלט אפילו געווען פאַר־קומען לויטער גערעכטיקייט. — וואָס וואָלט אונז שוין בעסער געוואָרן ווען דער קרבן זאָל געווען זיין ניט קיין מאָגערער נאָר אַ פעטער? אָרים אָדער רייך — אַלץ איינס אַ איד! ביי אַזאַ געלעגנהייט קאָנט איר גערעכטערהייט זיין אומגערעכט און אַמאָל אומגערעכטערהייט זיין גערעכט. די זאַך אַריין אין אַן אומגערעכטע, אַ פּראָ־דוקט פון גלות, און וואָס איז גלות בכלל? אַ גרויסער, אַ לאַנגער פאַרברעכן, לאַנג ווי דער גלות איז לאַנג . . . שטאַרקייט איז אַ זינד און שוואַכקייט איז אַ זינד ניט קיין קלענערע, — חטאים וועלכע איר מוזט באַנייַן זייערזיק שטאַרק און חטאים וועלכע איר מוזט באַנייַן זייערזיק שוואַך און צו ביידע זייט איר געצוואונגען, איר קאָנט זיך גאָרניט העלפן. איר מוזט זיין שטאַרק ווען איר זייט שטאַרק, פונקט ווי איר מוזט זיין שוואַך ווען איר זייט שוואַך. אָט אַזוי איז דער גורל פון אַ פאָלק וואָס לעבט אין פרעמדע לענדער און וואָס עסט פון פרעמדע טישן און וואָס דאַרף גיבן רעקרוטן צו פרעמדע אַרמייען. גלות איז אומנאַרמאַל און ער וועט שוין שטענדיק געפינען געלעגנהייטן אויף אינדרויק זיין אומנאַרמאַלקייט אין זיין בי־טערקייט, און דאַן ווען ער וועט שוין אַלץ אַנגעלאַך זיין אומנאַרמאַל. . . .

די טראַגעדיע איז אָבער געווען עקלאַהאַט דורך דעם מענשן־האַנדל פון כאַפּן און קויפן און פאַרקויפן. עס לויפט אַ "בורח" פון זיין שטאָט און פון זיי־נע וועלק וואָס לאָקערן אויף אים און דערלויפט צו דער אַנדערער שטאָט און קומט אַריין אין דער ערשטער שטוב בעטן אַ טרונק וואַסער אין פונקט אין דאָס אַ שטוב וואָס איז ביי קהל "אויפ׳ן אינ׳ן" און זוכט אַ כפּרה. און די שטוב מענשן קוקן זיך איבער׳ן און מען דערלאַנגט אים אַ טרונק וואַסער און ער טרינקט זיך אָן און וויל אַרויסגיין און — די טיר איז פאַרהאַקט פון דרויסן, און אין אַ פערטל שעה אַרום זיינען דאָ די כאַפּאָנעס און מע שמידט אים אין קיינען. דאַן די רוחים וואָס די קהל־לייט האָבן דערפון געהאַט, דאָס "מאַכן אַ לעבן" פון אַזאַ טראַגעדיע און גע־וויס ניט זיין גערן אַז די גזירה זאָל בטל ווערן.

אָבער די עקלאַהאַטסטע דאָל האָבן דאָ געשפּילט די כאַפּאָנעס. קהל האָט נויטיק באַדאַרפט האָבן די כאַפּאָנעס, אָבער דער תלין (הענגמאַן) איז ניט ווייניקער נויטיק פאַר דער מלוכה און — ער איז פאַרט אַ תלין! דער צוט טויט פאַראורטייל־טער זעט פאַר זיך אין די לעצטע מינוטן, ניט דאָס געזעץ, נאָר דעם תלין, וואָס נעמט אַוועק זיין לעבן. און די מאַמעס פון די אומגליקלאַכע קינ־דער פלעגן, נאַטירלאַך, אויסלאָזן זייער ביטער האַרץ צו די כאַפּאָנעס וועלכע זיי האָבן געזעען פאַר זיך־ווי זייער קינדס מלאך המות. און מייסנס פלעגן זיין זייער שטראָף — דערויף וואַסער, דאָס הייסט, פריער פלעגן מען אין זיי אַריינלייגן אַ פאַר צעבראָכענע ביינקלאַך מיט קאַטשעלקעס איבער די קעפּ, אָבער אַ טאָפּ זודריק וואַסער האָט מען געהאַלטן פאַר אַ גרעסערער סגולה, אַזוי אַז כאַפּאָנעריי איז ניט געווען פון די גרינ־גע פרנסות אין די כאַפּאָנעס האָבן זיך געהאַט זייער מסירת־נפש. ביי זייער אויס־פירן די הייליקע און נאָבעלע מיסיע וואָס איז אויף זיי אַרויפגעלייגט געוואָרן פון קהל.

ניט זייענדיק, ווי מ׳קען זיך פאָרשטעלן, פון די בעסטע מענשן, אויף אַריין אין אַזאַ ברויט, זייענדיק מסתמא פון די אויסוואורפן פון שטאָט, זיינען זיי נאָכ־דעם ווי זיי זיינען אַריין אין דעם ברויט, נאָך ערגער געוואָרן. זייער פרנסה איז געווען כאַפּן, אָבער זיי האָבן געהאַט נאָך אַ פרנסה: "ניט כאַפּן" און נעמען געלט. און דאָס האָט זיי נאָך מער דעמאָראַליזירט, אַז זיי פלעגן אַריינגיין אין אַזאַ שטוב, פלעגט מען זיי ניבן וואָס מ׳האָט נאָר געקאָנט, אָבער זיי האָבן ניט געוואוסט קיין גרעניץ, וואָס זיי האָבן געזעגן האָבן זיי געוואָלט, דאַן האָבן זיי זיך אַריינגעאָנ־אין דערפון און זוינפן און אויף זיי פלעגן עסן גרויזן אונטער דער ייוך. דאָס איז דאַן געווען די גרעסטע פאַנטאַזיע פון פרעסעריי, גריזן איז געווען אַ זאַך פון עסן דאָס מיט ברויט און מסתמא וויניק גריזן און אַ סך ברויט און דאָ נעמען דאָס מענשן און וואַרפן אַריין גריזן אין דער ייוך און זופּן דאָס ממש מיט לעפלען!

אָבער ס׳איז אַ טעות צו דיינקען אַז זיי, די כאַפּאָנעס, האָבן זיך באַנומען הפקר׳דיק בנוגע אידישקייט. איך וויים פון אַזעלכע פון מיין שטאָט, וואָס פלעגן אַלע פאַרטאָג, פאַר׳ן דאַוונען, אָפּזאָגן גאַנץ תהלים און דערביי זיך געשמאַק אויס־וויינען. זיי פלעגן אויך טאָן זייער אַרבעט אָן שום אכזריות צום קרבן, נאָר מיט מיטלייד און, אין אַ געוויסער מאָס, מיט אידישן רחמנות . . . איינער אַזעלכער, וועלכער איז געווען אין דער בחינה פון דער ראש־הכאַפּאָנעס, פלעגט האָבן אַ ווייך האַרץ און ווען ער מיט זיינע חברים־כאַפּאָנעס פלעגן באַפאַלן אַ קרבן, וואו מ׳איז געווען צו שוואַך אָפּצוגיסן מיט אַן אקרוב זודיקער וואַסער, אָדער שלאָגן מיט קאַטשאַלקעס, און די מוטער פלעגט פּרוּוון מיט געבעט און פלעגט מיט בלוט פון דעם האַרצן זיי אויסדערציילן וויפל קינדער זי האָט באַגראָבן ביז זי האָט אים דערלעבט און וויפל שלאַפקייטן און וויפל סכנות זי איז מיט אים דורכגעגאַנגען ביז זי האָט אים געמאַכט אויפגעצויגן, און ווי עלנט און אומגליקלאַך זי בלייבט אויב מען נעמט ביי איר צו אָט דעם זון, — פלעגט ער אויף מיטווייגן און זיך באַניסן מיט טערען — און אַפשר טאַקע ערנסטע — און ווען דער אומגליקלאַכער מוטער האָט זיך שוין געעפנט אַ שפּאַרונע פון האָפענונג, אַז דאָ האָט זי גערירט דאָס האַרץ פון דעם ראש־הכאַפּאָנעס און ער וועט מסתמא באַלד אַ באַפעל טאָן צו זיינע חברים: "לאָזט אָפּ!" פלעגט ער זיך וועכן צו איר מיט ביטערע טערען: "איין גאָט ווייסט דעם אמת, טייערינקע, וויי מיין האַרץ טוט ווי, און ווי עס טריפט זיך מיר בלוט פון אייערע האַרצייסנדיקע רייד, אָט וואָס איר האַלפט זיך נעבאַך שיידן מיט אייער טייערן זון, אוי! אָבער וואָס זאָל מען טאָן, טייערינקע? ס׳איז אַ גזר מן השמים, — וויזאָט יעוואָ!" (נעמט אים).

זייער נאָמען איז, אויף יאָרן און יאָרן שפּעטער, געבליבן אַ שרעק פאַר קליינע קינדער און אַ שאַנד און אַן עקל פאַר גרויסע. און מיט׳ן איינזידן פון דער "נאָוואָ פּאָלשעניע" (נייע רעקרוטן סיסטעם פון אַלעקסאַנדער דעם צווייטן) וואָס האָט געמיינט אַן אַלגעמיינע קאָנסקריפּציע, זיינען אידן, ווי אומצופרידן זיי זיינען געווען, דאָך פּטור געוואָרן פון אַן אנשיקעניש, פון אַ פאָלקס־מבה און פון אַ פאָלקס־בזיון.

אָבער העכער איבער די כאַפּאָנעס, און איבער די דעפּוטאַטן, און איבער דעם איזבאָרשטשיק, און איבער דער גאַנצער קהל־שטיבל פּאָליטיק, איז, ניט אָפּ־ציעל, געשטאַנען דער אויבנדערמאָנטער תקיף. פאַר וועלכן אַלע האָבן זיך געבויגן און וועמעס אַ קוק איז געווען אַ באַפעל, אויב זיי האָבן געוואָלט אָנהאַלטן זייערע שטעלעס, און דאָס האָט אים געגעבן דעם גרעסטן כח. ביי יענער צייט איז דער "נאַבאָר" געווען דער צענטער און דער הויפּט־אינטערעס פון קהל׳שן לעבן אַרום וועלכן אַלע איבעריקע קהל׳שע אָנגעלעגנהייטן האָבן זיך גערריינט, און אָנהאַלטן אין די הענט דעם נאַבאָר האָט געהייסן ממילא די מאַכט פון שטאָט.

האָט דאָס געהייסן מסירה? איז דער תקיף געווען אַ מסור? בשום אופן ניט! קיינמאָל האָט זיך ביי אידן אין גלות ניט געמישט תקיפות מיט מסירה און כאַטש זיי האָבן געהאַט עפּעס אַנלאַכעס צווישן זיך, איז דאָס אָבער געווען צוויי באַזונדערע, ווייט איינע פון דער אַנדערער, אינסטאַנצן. אידן האָבן שטענדיק גע־האַט אַ ווייט באַזונדערן באַגריף וועגן זיי און אַ ווייט אַנדערע באַציאונג צו זיי, אין די אויגן און אונטער די אויגן, פאַר זייער לעבן און נאָך זייער לעבן.

מסר — דאָס איז געווען נאָר עפּעס אַנדערש.

פאָרטזעצונג קומענדיקן פרייטאָג

מיר מאַכן אַ "שהחיינו"

(צו דער גרינדונג פון דער ערשטער קאָלאָניע — בית חנן — נאָך די נעשעענישן).

פון מנשה אונגער

איין האַלבער יאָר איז איינגעגאַנגען דורכ־נעגאַנגען זייט די לעצטע טרויעריקע נע־שעענישן. עס האָבן נאָך ניט רעכט די טרערן פון אונזערע אויגן אויסגעטריקנט און אונזער אויפבויאונגס אַרבעט גייט אָן אַזוי ווי עס וואָלט קיינמאָל נאָרניט געווען. דאָס מיינט צו זאָגן אַז מיר האָבן חס ושלום פאַרגעסן דעם גרויסן פאַר־לוסט וואָס מיר האָבן געהאַט, אַז מיר האָבן חס־ושלום אונזערע העלדן, וואָס זיי נעמען אויפ׳ן נעפאַלן אויפ׳ן אויפבויאונגס מזבח, פאַרגעסן, ניין! און טויזנטן מאָל ניין! דאָס מיינט נאָר צו זאָגן: אַז אַ פאָלק וואָס וויל זיך באַנייען אין זיין אַלט־ניי לאַנד, ווייס ווי אַזוי צו פאַרקלענערן די חבלי יצירה, ווייס אין וואָס אונזער כוח באַשטייט — אין בויען!

אין גראַד אין דעם חודש ניסן ווען עס קומען אַן אידישע טוריסטן, אין אויף אָנגעקומען די ערשטע גרופּע אַמעריקאַנער חלוצים. זאָגט צו מיר אַ איד וואָס האַלט איצט ביים בויען אַ הויז אין תל־אביב: "האָב איך היינט אַ סוף געהאַט! גע־הייסן מיר שיקן פון דער ׳לשכה׳ (אַר־בעטס־ביורא) צוויי אַרבעטער, נעמיינט מען וועט מיר שיקן חלוצים, און צום סוף לאָזט זיך אויס אַמעריקאַנער טוריסטן וואָס זיינען געקומען מיט דער "מאַוריטאַ־ניא": איך שריי — איר זייט דאָך טו־ריסטן, און זיי שרייען זיי זיינען חלו־צים, אַז מען קאָן שוין היינט מער ניט דערקאָנען ווער עס איז אַ טוריסט און ווער אַ חלוץ" און אין דעם ליגט טאַ־קע דער כוח פון אַרץ־ישראל וואָס עס ציט צו די אידן פון דער גאַנצער וועלט, וואו זיי זאָלן זיך ניט געפינען — מיט דעם קאָן ניט קאָנקורירן ניט קיין קרם און ניט ביראַ־בידזשאַן, אדרבה, זאָל מען ווייזן עס זאָלן פאָרן אַמעריקאַנער חלו־צים אויפבויען ביראַ־בידזשאַן? נעבן געלט, דאָס יאָ, אָבער אַליין קומען — ניין! דאָס קאָן מען נאָר טאָן פאַר אַרץ־ישראל.

עס איז גענוג מען זאָל זיך אַריינכאַ־פּען אין דער קיך פון חנה מייזל אין תל־אביב וואו די נייע אָנגעקומענע חלוצים עסן, און איר זאָלט זיך איבערצייגן ווי ריכטיק דאָס איז, איר קאָנט טרעפן זי־צען ביי איין טיש חלוצים פון לאָנדאָן, ווין און פון ווילנע, אַלעמען פירט עס צו איין וועג . . .

און זאָלן אָנקומען נאָך צו דריי הונ־דערט חלוצים אַ וואָך ווי עס איז די וואָך אָנגעקומען, וועלן נאָך אַלץ אויס־פעלן אַרבעטער אין לאַנד, ווייל דער גאַנ־צער ישוב אין אַרץ־ישראל האַלט איצט אין בויען. תל־אביב בויט איצט ווי אין די יאָרן 1924-23, נאָר איצט איז די בויאונג אַרבעט אַ נאַרמאַלע. עס ווערן גע־בויט געשעפטן פאַר די אידן וואָס האָבן פאַרלאָזן יפו. עס ווערן געבויט אַרבעטער שכונות און מען בויט פּריוואַטע הייזער צו וואוינען און געזעלשאַפטלאַכע הייזער. די אַרבעט גייט אָן אין זייער אַ שנעלן טעמפּאָ. אַז די ציגל פאַבריק "סיליקאַט" וועלכע האָט איצט באַנייט איר אַרבעט קאָן ניט ליפערן גענוג ציגל וואָס תל־אביב באַדאַרף און די ציגל וואָס ווערן אויסגעאַרבעט ווערן גלייך פון אויוון גע־שיקט צו דער בוי. איך האָב אַליין גע־זען ווי מען האָט געבויט אויף דער אַחד העם נאָס מיט הייסע ציגל וואָס זיינען ערשט אַרויס פון אויוון, אַזוי ווי מען זאָל כאַפּן הייסע ערב פסח׳דיקע מצות.

און ניט בלויז אין שטעט ווערט איצט געאַרבעט, נאָר אויך אויס׳ן לאַנד פעלן איצט אויס אַרבעטס־הענט.

אָבער ביז איצט איז אונזער אַרבעט נען גוואַלדיקע פּאָליטיקער, אפילו קינדער אין די ווינן רעדן דאָ אויך פּאָליטיק . . .) די שוי־פענסטער פון די תל־אביב׳ער גע־שעפטן זיינען געוויינלאַך ניט אַזוי אויס־געפּוצט ווי ביי אונז אין אַמעריקע, אָבער עס מ

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

פון דר. ל. בּ—ן

(פאָרטזעצונג)

און ער האָט אַ שמיץ געטאָן דעם בוך פון זיך און ער האָט פאַרדרייט די עלעקטרישע ליכט . . .

אויף מאָרגן ביינאַכט איז אין ראַבי בערנשטיינס טעמפּל געווען אַן אונטערנעמונג צו גונסטן פון דעם מיליאָן־דאָלאַר־פאָנד פאַר די אידישע מלחמה קרבנות אין אייראָפּע. צו דער האָיקער אונטערנעמונג זיינען אַלע פון רובינטשיק'ס הויז געגאַנגען. רובינטשיק אַליין האָט געזאָלט זיין דער פאָרזיצנדער ביי דער דאָזיקער אונטערנעמונג און עני האָט אויך געזאָלט אַנטייל נעמען אין דעם קאָנצערט.

די מיטגלידער פון דעם טעמפּל, אַלע פאַרמעגלאַכע אידן, זיינען אַהער געקומען מיט זייערע פאַמיליעס. אין דער פאָדערשטער רייע איז געזעסן ראַבינס, צווישן עני'ן און אסתר'ן און לעבן זיי רוטי און שאָסקע. אויף דער פּלאַטפאָרם מע זיינען געזעסן רובינטשיק און דאָס בערנשטיין. רובינטשיק, אויסגעפּוצט אין אַ טאַקסידאָ און אַ גשפּרעטע העמד, וואָס האָט אַזוי געגלאַנצט ווי זיין שאַרבען, האָט אויסגעזען זייער ערנסט און פאַרהאַוועט. ראַבי בערנשטיין האָט געקוקט מיט זיין באַזונדערן ווייזן, פאַטעלאַכן בליק אויף דעם בוך, וואָס איז אויף די פּלעצער געזעסן, און פון צייט צו צייט האָט ער צו אימיצן אַ שמייכל געטאָן און מיט'ן שוואַרצן קאָפּ אַ מאַך געטאָן.

די עלעקטרישע לאָמפּן האָבן געגאָסן אַ יום־טוב'דיקן שיין אַרום זיך. דאָס צירונג אויף די אויסגעפּוצטע פרויען האָבן אויך יום־טוב'דיק געפינקלט, יום־טוב'דיק האָבן אויך געשמייכלט זייערע געפּודערטע פּנים'ער.

דאָן האָט רובינטשיק זיין קורצע רעדע געדאַרפט אַנהיב און דערקלערט דעם צוועק פון דער אונטערנעמונג. האָט ער גערעדט און געשריען אַזוי הויך, ביז דער עולם אינ'ם טעמפּל האָט זיך אומרואיק גענומען מאַן באַוועגונג אויף זייערע פּלעצער און פּעמונדיק הוסטן דאָן האָט ער אויך ניט אויפגעהערט, געפאָכט צו אַלעמען מיט אַ פויסט און געשריען נאָך העכער צום צוואַנציקסטן מאָל די איינענע ווערטער:

— מיר זיינען! מיר זיינען בני רחמנים! מיר זיינען גוטע אַמעריקאַנער! לעבן אונטערן שוץ פון אונזער גלאָריי־כער פאָן. מיר זיינען באַרייט דאָס לעבן אויסצוגעבן פאַר אונזער לאַנד. אָבער מיר זיינען אידן! בני רחמנים! מיר מוזן שטיצן אונזערע ברידער אין פרעמדע לענדער אויך! מיר מוזן דאָס טאָן אַלס גוטע אַמעריקאַנער און אַלס אידן בני רחמנים. איך און מיין עני'ס חתן האָבן שוין געגעבן טויזנטער, און מיר וועלן נאָך געבן. גיט אויך! אידן זייט איר, בני רחמנים און גוטע אַמעריקאַנער ביי־נער! . . .

אינ'ם האַלז האָט אים גענומען ווי טאָן, ער איז צוגעגאַנגען צום סטענדער וואו אַ סאַפּאַן זעלצער וואַסער איז געשטאַנען, האָט אָנגעגאָסן אין גלאָז אין אַ זופּ געטאָן. דערנאָך, האָט ער ווייטער גענומען ריידן.

— אוי, ווי איז מיר! — האָט עני אַרויסגעמורמלט און זי האָט אין אַ קוק גע־טאָן פאַרצווייפלט אויף ראַבינס'ן. ער האָט געקוקט אויף רובינטשיק'ן און גע־שמייכלט. אסתר האָט געקוקט אויף איר מאַן, און איר אויגן האָבן צו אים, האָט זיך געראַכט, געשריען: — גענוג שוין, גוואַלד־גענוג! — רוטי האָט זיך צעגוים־געקאָרטשעט אינגאַנצן, געהאַלטן דאָס טיכל ביי די ליפּן און געלאָכט אין זיך. שאָסקע איז געזעסן, ווי אויף הייסע קוי־לען, האָט געקוקט מיט אַ צעפּלאַמטן פּנים אויף איר ברודער און יעדע ווײַלע האָט זי זיך אַ קער געטאָן דאָ צו רוטי'ן און דאָ צו אסתר'ן אויפגערעגט אַרויס־געמורמלט:

— גוואַלד, איך וועל באַלד חלש'ן!...

ראַבי בערנשטיין איז געזעסן אויסגע־בויגן אויף זיין שטול און האָט געהאַלטן די האַנט אויף זיין שטערן אַזוי, אַז זי האָט אינגאַנצן פאַרדעקט זיינע אויגן און עס איז שווער געווען צו זען, ווי אַזוי ער פאַרהאַלט זיך צו רובינטשיק'ס רעדע.

צום סוף, האָט רובינטשיק געענדיקט זיין רעדע מיט אַ הייזעריקן קול, שאָסקע האָט דאָן טיף אָפּגעאָטעמט, אַזוי ווי זי וואָלט אַ שווערע משא פון זיך אַרונטער געוואָרפן. אויף אסתר און עני דאָך דעם אַטעם דאָן אָפּגעצויגן. און רוטי האָט זיך דאָן אויסגעגלייכט אויף איר אָרט, אַ פּאַטש געטאָן מיט די הענט און שטיפּע־ריש אַרויסגעמורמלט:

— הוררא פאַר פּאַפּאַ, געענדיקט! ...

דערנאָך האָט ראַבי בערנשטיין געד־רעדט. דער עולם איז געווען ערנסט. דאָ און דאָרט האָט זיך אַ זיפץ דערהערט. דאָ און דאָרט האָט אַ פרוי אַ טרער אַרונטער־געוויישט. רובינטשיק איז געזעסן הינטער אים אויף דער פּלאַטפאָרמע, האָט זיך געוויישט דעם שווייס און שווער געמאַפּעט יעדע ווײַלע האָט ער אַ מאַך געטאָן מיט'ן קאָפּ, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט וויינען, אַז ער איז מסכים מיט דעם, וואָס ראַבי בערנשטיין זאָגט.

דערנאָך האָט עפּעס אַ מיידל געזונגען און מען האָט איר שטאַרק אַפּלאָדירט. און דערנאָך האָט עני געשפּילט אויף דער פיאַנאָ און מען האָט איר שטאַרק אַפּ־פלאָדירט.

דאָן, ווען עני האָט צוריק פאַרנומען איר פּלאַץ לעבן ראַבינס'ן, פאַררויטלט פון די אַפּלאָדיסמענטן, האָט פּלוצלונג ראַבי בערנשטיין פאַראָן די פּלאַטפאָרמע און איז צוגעגאַנגען צו ראַבינס'ן.

— מר. ראַבינס — האָט ער זיך אָנ־גערופן מיט זיין לאַטשענדיקן קול — פאַשר וואָלט איר געזאָגט אַ פּאָר ווער־טער? . . .

— איך? — האָט ראַבינס אַרויסגע־רעדט פאַרוואונדערט.

— איר זייט אַמאָל געווען אַ גוטער רעדנער, האָט מיר אייער אָנקל דערציילט.

און דאָן האָט זיך עפּעס אין ראַבינס'ן אויפגעגאָפּט. ער האָט דערשפּירט אין זיך דעם כוח און דעם חשק צו ריידן. ער האָט זיך דערפילט ווי אין יענער צייט, וועגן זיין צוגג האָט געבראָכן פון דעם פייער, וואָס האָט זיך פון זיין נשמה געריסן . . . ער האָט אַ טראַכט געטאָן:

— אפשר . . . מיר וואָלט דאָן לייכ־טער געווען.

און דאָן האָט ער געענטפערט:

— איך האָב שוין לאַנג ניט גערעדט. ניין, איך קאָן ניט . . .

—עטלאַכע ווערטער בלויז — איז ראַ־בי בערנשטיין צוגעשטאַנען צו אים.

דאָן האָט רוטי זיך מיט אַמאָל אַריינגע־מישט:

— מען דאַרף ניט, ראַבי בערנשטיין, נאָך אַזאַ רעדנער ווי ראַבי בערנשטיין, האָט זי זיך אַ קער געטאָן צו ראַבינס'ן — דאַרפסטו ניט ריידן. עס איז גענוג אַז פּאַפּאַ האָט גערעדט.

אירע ווערטער האָבן אויף אים גע־ווירקט ווי אַ ווינט אויף אַ פייער. דער ברען צו רעדן האָט זיך נאָך שטאַרקער אין אים צעפלאַמט. אַזוי פּלוצלונג האָט ער זיך קלאָר דערמאָנט אַן אַ מאָמענט וואָס ער האָט שוין לאַנג, לאַנג געהאַט פאַרגעסן; וועגן ער איז נאָך יאָשקע גע־וועזן, אין איין מאָל אויסגעקוקט צו ריידן אויף אַ מאַסנפאַרזאַמלונג נאָך אַ צאַרס'ן אַן דעם מיידל וואָס ער האָט געליבט, איז דאָרט געווען אין אים אַ מאָטיווע עצבערענס, צו אַ דרייטל יאָרהונדערט זיינען דאָרט קידני פּילס אַנערקענט געוואָרן ווי אַ רפואה פאַר רוקן־ברעכע־ניש, רומאַטיזם, פּענכער טראַבלס און אַלע אַנדערע קראַנקהייטן פאַראורזאַכט פון פעלערהאַפטע נירן. צו באַ־קומען ביי אַלע דילערס פאַר 50 ס. אַ באַקס, אָדער 6 באַקסעס פאַר $2.50, אָדער דירעקט, וועגן איר שיקט צו דעם פּרייז, פון

THE DODDS MEDICINE CO. LTD.
Toronto 2, Ont.

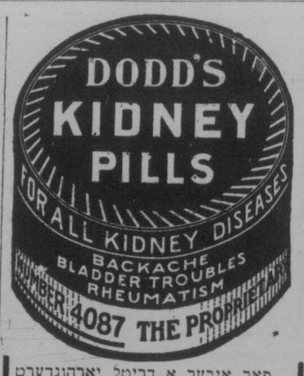

מיר מאַכן שהחיינו

(שלום פון זייט 2)

אינגאַנצן איינגעאָרדנט וועט געבן די ציר־ניסטישע אָרגאַניזאַציע פון בולגאַריע — פון וואַנען די חברים זיינען.

אין דער פייערונג האָבן אַנטייל גענו־מען פאַרשטייער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און פון די אַהומיקע קאָלאָ־ניעס. יעדער איינער האָט געפּלאַנצט אַ בוימל, און דאָס לעצטע בוימל האָט פאַר־פלאַנצט דאָס איינגסטע קינד פון דער קאָ־לאָניע. יעדער איינער האָט געוואָלט מקיים זיין די מצות פון פלאַנצן. מען האָט דאָן געגעבן "כבוד" די געסט אַרום דעם בר־מעס, וואָס איז פאַרלויפיק דער איינצי־קער בנין אין דער נייער קאָלאָניע, און דאָן האָט מען אָנגעהויבן טאַנצן אַ "האָ־ראָ".

"אַנו באַנו אַרצה בכנות ולהבנות בה", איז די נייע האָראָ. ווער האָט זי געשאַפן — פרעגט איר? קיינער וויים עס ניט. אָט דאָס איז דער צווייטער פון אַ"י. — "מיר זיינען געקומען אין לאַנד אַריין איר בוועגן און אַליין זיך איבערבויען" — אָט דאָס זיינען אונזערע אמת'ע כוונות "זיך איבערבויען און זיך אויפלייזן" ווי עס ווערט אין ליד געזונגען!

און גראָד איז אויסגעפאַלן די פייע־רונג דעם זעלבן טאָג, ווען מען פאַרענ־דיקט דעם בנין פון די מצבות פון די קדושים, וועלכע זיינען געפאַלן אויף אַביב. און מיר האָבן זיך געוואָלט אויף זייער קבר לייגן, אַנשטאָט בלומען, אַ פריש שטיקל צעאָקערט ערד פון דער נייער קאָלאָניע, זיי וויינען, אַז ניט אומ־זיסט האָבן זיי זייער בלוט פאַרגאָסן. אונ־זער אויפבויונגס אַרבעט גייט פאָר! אַ נייער אידישער פונקט איז צוגעקומען! מיר האָבן די וואָך אַ שהחיינו געמאַכט און זאָלן מיר האָבן געלט וועלן מיר ווייַ־טער נייע קאָלאָניעס גרינדן. באַרן איז פאָ־ראָן, מעגען צו קאָלאָניזירן אויך, נאָר געלט פעלט. און מיר וויל־לן האָפן אַז דאָס וועלן פאַרשטיין די אידן אין גלות מש־לים צו זיין! צו געבן די מעגלאַכקייט דעם קרן־היסוד צו פאַרענדיק אונדער בנין!

שלעכטע און פינסטערע כחות האָבן גע־וואָלט אונזערע קולטור אַרבעטן אין לאָנד צושטערן, צו מאַכן צונישט אונזער אָנ־געשטרייטענטע באַפרייאונגס אַרבעט, אָבער עס האָט זיך זיי ניט איינגעגעבן און עס וועט זיך זיי דאָס ניט איינגעבן! מיר וועלן ניט צוריקטרעטן פון אונזער אַרבעט וואָס די געשיכטע האָט אויף אונז אַרויס־געוואָרפן, און אונזער וועג וועלן מיר ווייַ־טער גיין! און דאָס איז דאָך דער איינ־ציקער וועג: אויסלייזן דעם באַרן. שאַפן אידישע קאָלאָניעס וועלכע זאָלן זיין פאַר אַ מוסטער פאַר דער וועלט, און שאַפן אַ אידיש אַרבעטער און פּויערן פאָלק! דער וועג איז אַ ליידיקער. אָבער מיר וועלן אים דורכמאַכן ביז מיר וועלן קומען צום ציל.

אַן אענטפער אויף אַ בריוו

חשוב'ער רעדאַקטאָר, —

די פאַרוואוסונג פון מושב זקנים בעט אייך פאַרעפנטלאַכן אין אייער ווערטער צייטונג דעם דאָזיקן בריוו אַלס אענטפער אויף דעם בריוו וואָס איז דערשינען אין "דאָס אידישע וואָרט" לעצטן פרייטאָג, דעם 25טן אפּריל.

די מינוטס פון דעם 24טן אפּריל וועלן פאַרענטפערן די פינף קשיות פון די פראַ־גע שטעלער:

"דאָנערשטאָג אָוונט דעם 24טן אפּריל, 1930, איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אַ געמיינ־זאַמער מיטינג אין מושב זקנים פון די פאַלגנדע באַלעבאַטים פון שטאָט: הרב כהנאָוויטש, מיכל טעסלער און דוד רוזען, ווי אויך מר. גרינבערג, נייטנסאָן, הערי פיינסטיין, בעקער, גערשפעלד, ב. קאַהען און מרס. מינגעראָוס. מר. י. גרינבערג, אַלס פאָרזיצער. האָט געעפנט די פאָרזאַמלונג, דערקלערנדיק די אורזאַך פון דעם מיטינג, אַזוי ווי די פאַרוואַלטונג פון מושב זקנים האָט דערהאַלטן אַן אָפּליקאַציע פון מר. ראַסקין, אַ פאַראַלזיירטער, מען זאָל אים אַריינלאָזן אין מושב זקנים, און אַזוי ווי קיין פּלאַץ איז ניטאָ, און מאַכן אַן אויס־נאַם קאָנען מיר ניט, ווייל עס זיינען פאַ־ראַן פיל פאַראַלזירטע וועלכע בעטן מען זאָל זיי אַריינלאָזן פאַר אַ רעדנער אין אַ מיינונג דאָס מען וואָס פאַר אַ רעדנער ער איז. כמעט דאָס איינענע האָט ער איצט גע־פילט . . .

ער האָט אַ קוק געטאָן אויף רוטי'ן מיט פאַרטראַכטע אויגן און געשמייכלט. און פּלוצלונג האָט ער געזאָגט:

— איך וועל פּרובן . . .

און אין זיינע אויגן האָט זיך אָפּגע־שפּילט יענע פאַר'חלומ'טקייט, וואָס מען קאָן אַמאָל באַמערקן ביי אַ קינסטלער, בעת די פליגל פון באַייסטערונג האָט זיין גייסט דערפילט.

און באַלד האָט ראַבי בערנשטיין אים פאַרגעשטעלט פאַר'ן עולם. און ווי אין אַ חלום, איז ער אויף דער פּלאַטפאָרמע אַרויף, און ווי דורך אַ חלום, האָבן זיך די אַפּלאָדיסמענטן פאַר אים געטראָגן.

ער האָט זיך אויסגעשטעלט אויף דער פּלאַטפאָרמע און אַ קוק געטאָן פאַר זיך אויפ'ן עולם און האָט רוטי'ן דערזען... זי איז געזעסן מיט אַן אויסגעצייכענעם האַלז און האָט געקוקט צו אים מיט אומ־אַלע אַנדערע קראַנקהייטן פאַראורזאַכט און אַזאַכט פון פעלערהאַפטע נירן. צו באַ־קומען ביי אַלע דילערס פאַר 50 ס. אַ באַקס, אָדער 6 באַקסעס פאַר $2.50, אָדער דירעקט, וועגן איר שיקט צו דעם פּרייז, פון

THE DODDS MEDICINE CO. LTD.
Toronto 2, Ont.

דער רעדנער קאָנטעסט אין פּרץ־שול

פרייטאָג, 14טן מאַרט, אַז פאָרגעקומען דער יערלאַכער רעדנער קאָנטעסט פון די קינדער פון דער פּרץ־שול, אין פּרץ זאַל. עס האָבן גערעדט זיבן קינדער — צוויי פון מיטל־שול, און פינף פון קלאַס "ו". די פאָלגנדע האָבן גערעדט: חיים הערשטיין, יצחק ריווקין (ביידע פון מיטל־שול) חנה סודאַק, רבקה ווייסמאַן, אסתר קלאַפּמאַן, משה בובים און בנימין לבדי (אַלע פון קלאַס "ו").

דער ערשטער רעדנער איז געווען חיים הערשטיין. ער האָט גערעדט איבער דער טעמע "אַרץ־ישראַל און ביראַ־בידזשאַן." ער האָט אָנגעוויזן זייערע מעלות און חס־רונות. דער רעדנער איז געקומען צום באַ־שלוס, אַז אַ בעסערע באַציאונג מצד די ביידע ריכטונגען בנונע איינע די אַנדערע וואָלט געבראַכט פיל מער נוצן פאַר זיי, איידער די איינגע, סוביעקטיוויטעט וואָס הערשט צווישן זיי הייגט צו טאָג.

דער צווייטער רעדנער איז געווען יצ־חק ריווקין. זיין טעמע איז געווען "אידי־שע פראָבלעמען." ער האָט באַרירט די פראַגע פון שפּראַך, אידישן בטחון, "אתה בחרתנו" נעראַנק, אַנטיסעמיטיזם, ציר־ניזם און קאַמף צווישן פאַרטייאישע און אומפאַרטייאישע שולן. ער האָט גערעדט פּרא־ציוניסטיש און האָט געזאָגט, אַז דער קאַמף פון די פאַרטייאישע שולן און אומ־פאַרטייאישע שולן איז זייער שעדלאַך פאַר דער דערציאונג פון די קינדער, און אַז אַ נאַציאָנאַלע דערציאונג איז זייער נויטיק פאַר דער אידישער יוגנט.

דאָן האָט בנימין לבדי געדערט וועגן דעם "אַנטיסעמיטיזם און זיין ווירקונג." ער האָט אַרויסגעבראַכט אין זיין רעדע די פאַרשיידענע שאַטירונגען און ניואַנ־סען פון דעם אידן האָס אין פאַרשיידענע לענדער. ער האָט אויך אָנגעגעבן איינ־קע אורזאַכן פון דעם אַנטיסעמיטיזם. דער רעדנער האָט דאָן געזאָגט, אַז דער אַנ־טיסעמיטיזם האָט פאַראורזאַכט די ציר־ניסטישע־באַוועגונג אויף דער אידישער נאַם.

משה בובית האָט גערעדט וועגן שלום עליכם. ער האָט גערעדט וועגן זיין ווערק "מנחם מענדל" און וואָס עס שטעלט פאַר מיט זיך. דער רעדנער האָט דערציילט וועגן שלום־עליכ'ס אַרט שרייבן און די הויפּט מאָטיוון פון זיין שרייבן.

חנה סודאַק האָט גערעדט וועגן דער "נייטוועניריקייט פון ספּאָרט אין די שר־לען." זי האָט קלאָר אַרויסגעבראַכט דעם פאַקט, אַז פיזישע איבונגען אַנטוויקלען דעם קערפּער און ממילא אויך דעם גייסט. אויף דעם סמך איז זי געקומען צום באַשלוס, אַז ספּאָרט, ד. ה. פיזישע איבונגען, איז זייער און זייער נויטיק אין די שולן.

רבקה ווייסמאַן האָט גערעדט וועגן "געלערנטקייט". זי האָט באַוויזן, אַז גע־לערנטקייט מאַכט דעם מענשן חשוב'ער ביי זיינע מיטמענשן און אויך העלפט עס פאַרבעסערן דעם עקאָנאָמישן מצב פון דעם אינדיווידיאָוס, געבנדיק אים אַ גע־לעגנהייט צו קריגן וואָס העכערע שטעלעס א. א. וו. אַרויסגייענדיק פון דעם שטאַנד־פּונקט איז די רעדנערן געקומען צום באַ־שלוס, אַז עס איז אַ גרויסע מעלה פאַר יעדן מענשן צו זיין געלערנט.

די לעצטע רעדנערן איז געווען אסתר קלאַפּמאַן. זי האָט גערעדט וועגן "יאַסע־לע", אַ דערציילונג פון שלום אַש. זי האָט צום ערשטן באַדויערט, וואָס אין דער אי־דישער ליטעראַטור פעלט נאָך אַ נעוויע קינדער ליטעראַטור. דאָן איז זי איבערגע־גאַנגען צו דער מעשה גופא. ספּעציעל האָט זי זיך אויסגעצייכנט מיט דער לעע־טער טייל פון איר רעדע. זיי האָט זייער שיין באַוויזן דעם טיפן תהום צווי־שען דער יוגנט פון דער אַלטער היים און דער יוגנט פון אַמעריקע. זי האָט אויך זייער בולט אַרויסגעבראַכט, אַז זי האָט יאַסעלע'ן זייער גוט פאַרשטאַנען, — אַ זאַך, וואָס איז נאָך גאַנץ שווער פאַר דער מאָדערנער אַמעריקאַנער יוגנט.

דר. וויקטאָר האָט דאָן גערעדט און קרי־טיקירט די רעדנער, אַנווייזנדיק זיי אויף זייערע מעלות און חסרונות. ער האָט צע־טיילט די פּרייז צו די פאָלגנדע: יצחק ריווקין, משה בובית, אסתר קלאַפּמאַן און חנה סודאַק.

יצחק ריווקין, — 15 יאָר, תלמיד פון מיטל שול פון י. ל. פּרץ שול.

אַן אַן עקזאַמען

געוווּנטע מעמער, אין עלטער פון 15 ביז 45, קאָנען באַקומען אַ פּאָליסי פאַר $3,000.

רייטס פאַר $3,000

Age	Rate	Age	Rate
20	$52.05	35	$76.75
25	58.14	40	91.35
30	66.00	45	110.85

EXCEL

פּאָליסי פאַרזאָרגט:

$3,000 אין פאַל פון נאַטירלאַכן טויט
$6,000 אויב צופעליק דער־הרג'עט
$30.00 אַ מאָנאַט אויב פולשטענדיק פאַרקריפּלט ווי אויך $3,000 נאָכן טויט

מעלדט דעם קופּאָן היינט

EXCELSIOR LIFE
INSURANCE COMPANY
601 McArthur Bldg., Wpg., Man.

Please send me particulars about your "EXCEL" Policy.

Name ..... Age .....

Address .....

ווערינאָס אַלטערס, רינגערע וואונדז, עקזעמאַ און אַלע אַנדערע הויט קראַנק־הייטן נעהיילט וויי איר אַרבעט. לייכטע יעלבסט היים באַהאַנדלונג נע־נוצט מיט אויסגעפּרוּווטן דערפאָלג פאַר אַ סך יאָרן וואו אַלע אַנדערע רפואות האָבן ניט געהאָלפן. אַ סך באַשטעטיקונגען. שרייבט צו:

NURSE DENCKER
610½ Portage Ave.
WINNIPEG

פרט. סטאַק, סיעלד, פאַנ., שרייבט: "אייער סערוויצ־ען האָט געטאָן וואונדער פאַר מיר. דער אַלטער האָט זיך געבעסערט נאָכ'ן ערשט טאָג אַנווענדן דעם אינסטענט. איך קאָן אויף אַוויסיל ניט אויסדריקן מיין דאַנקבאַרקייט אַ.א.וו.

ערע קרובים אין סאַוועט רוס־לאַנד אַדער אוקראַינע, פּוילן אַדער רומעניע, דאַרפן איר זען, אַז עס זאָל געשיקט ווע־רען דורך דער־

קענערזען נעשאַנאַל עקספּרעס

דאָס געלט איז זיכער און ווערט צוגעשטעלט צייט אין הויז צו דער יעלבער צייט אויסגע־צאָלט אין אַמעריקאַנער דאָלאַרן. יעדע קבלה (רעסיט) פאַר דעם געשיקטן געלט פון דער קענערזען נעשאַנאַל עקספּרעס איז גאַראַנטירט פון דער גאַנאַדער רעגירונג.

פאַר וויטערע איינצעלהייטן שרייבט

Canadian National Express
355 McGill St., Montreal

יעדער אַגענט פון דער קענערזען נעשאַנאַל רייזלוויי (איינקאָם) קאָן שיקן געלט אַהיים. וועז איר שיקט פּעקלאַך, פאַרגעס שטענדיק פאַר קענערזען נעשאַנאַל עקספּרעס

אַדווערטייזט אין "דאָס אידישע וואָרט" — עס וועט זיך אייך באַצאָלן

זייט איר געווען אין 1910

(אָדער פריער)

אין ווייניפּעג אָדער אין מערב קאַנאַדע?

זייט איר געווען פאַרבונדן מיט אַ אידישער געזעלשאַפט־לאַכער אינטערנעמונג, סאָסייטי, קלוב, און אַ. וו., וואָס איז דאָן געגרינדעט געוואָרן, — און עקזיסטירט ניט מער?

האָט איר אַ בילד פון מיטגלידער (גרופּע) פון וועלכער ניט איז אָרגאַניזאַציע, גענומען פאַר ניינצן־צען?

אויב יאָ, בעטן מיר אייך אונז איבערגעבן די איינצעלהייטן — ווי מאַטעריאַל פאַר דער געשיכטע פון

50 יאָר

אידישער ישוב אין מערב קאַנאַדע

וואָס וועט געדרוקט ווערן אין דער 20 יאָריקער

יובילוי אויסגאַבע

— פון —

"דאָס אידישע וואָרט"

נייע פּראָכט באַדינונג

פאַר דער באַקוועמלאַכקייט פון שי־פערס, וועט די נייע טראַק פּראָכט באַ־דינונג אָפּערירט פון דער ווייניפּעג סעלקירק און לייק ווייניפּעג רייזלוויי לויפן לויט דעם פאָלגנדן פּלאַן:

טראַקס וועלן אָנפאַנגען קאָלעקטן אין ווייניפּעג 11 דעם זייגער אינ־דערפרי, וועלן פאָרלאָזן ווייניפּעג 1 אַזייגער בייטאָג, וועלן אָנקומען קיין סעלקירק 3 אַזייגער בייטאָג. צוריקקע־רענדיק זיך קיין ווייניפּעג וועט דער טראַק פאָרלאָזן סעלקירק 5 אַזייגער נ. מ. און וועט אָנקומען קיין ווייניפּעג 6 אַזייגער נ. מ.

דער רייז איז 20 סענט אַ הונדערט פונט, מיט אַ מינימום טשאַרדזש פון 25 סענט אַ שיפּמענט.

לייק שיפּמענטס דעליווערט דירעקט צום "דאָק" אין סעלקירק.

פאָנט 347 842 אָדער 348 842 און דער פּראָכט וועט צוגענומען ווערן פון אייער ווערהויז.

ספּעציעלע קוואָטיישאָנס אויף סאַ־לייר טראַק לאַוד לאָטס.

WINNIPEG, SELKIRK & LAKE WINNIPEG RAILWAY

צווייטער פּלאַץ, עלעקטריק רייזלוויי טשעמבערס

THE TRADERS TRUST COMPANY

אַפיציעלע אַסייניס, עקזעקיוטאָרס, אַדמיניסטראַטאָרס, פינאַנציעלע אַגענטן

4טער פּלאַץ, יוניאָן טראַסט בילדינג — טעלעפאָן 26 892

TENTEST

INSULATING BUILDING BOARD

טען/טעסט האַלט אייער היים אין אַ באַקוועמלאַכער לעבנס טעמפּעראַטור, זו־מער און ווינטער. מאַכט גרויסע איינשפּאַ־רונגען אין באַהייצונג בילס. אייער אַרכי־טעקט, קאָנטראַקטאָר אָדער נאַענסטער **טען/טעסט** אינסולייישאָן פאַרטרעטער וועט אייך געבן פולשטענדיקע אינפאָר־מאַציע.

INTERNATIONAL FIBRE BOARD LIMITED
1111 Beaver Hall Hill - Montreal, Que.

"Sold by all good lumber dealers"

וועסטערן דיסטריביוטאָרס
THE T. R. DUNN LUMBER CO. LIMITED
Winnipeg, Man.

בלוטיקע טעג

דאמאן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יאָרן פון דער וועלט מלחמה

פון י. נאָרמאן

(פארטזעצונג)

— פארוואס האט איר מיר אויפגע־וועקט, פאן בושעווסקי? — האט ער גע־פרעגט אזוי ווי פארוואונדערט, — א־שאד", דא איז דאך אזוי ווייך צו שלאפן.

— דו וועסט מיך ניט פארדרען די ציין, — האט פון בושיעסקי געבראנט פון צאָרן, וואו האסטו באהאלטן רחל'ע פרידלאנדער? רעד, פסאקרעוו!

— מען רופט מיך ניט פסאקרעוו, נאר דאמיניק דער שבת גוי, — האט דער מאן אויפ'ן בעט געענטפערט מיט דעם טאן פון א באלייזיקטן, וואס גייט מיר אן רח'קע פרידלאנדער?

— דו האסט זי באהאלטן, דו הונט! — האט דער צערייצטער פאן בושעווסקי געטאפשעט מיט די פיס אין ענערגיי־סעלט דעם מאן, ווי מען טרייסלט א מעל זאק, איך ווייס, דו ביסט א פארדעטער צו דיין פוילישן פאלק, דו ביסט ביי אידן דער שבת־גוי אין דו קיזט אליין געווארן א איד, וואו איז די מיידל — רעד!

דאמיניק דעם שבת גוי האט זיך שווער אויפגעהויבן פון בעט און האט פאר־קוועטשט מיט די פייזעס.

— וואס ווייס איך וואו שטאל פרידל־לאנדער'ס טאכטער איז געגאנגען? — האט ער זיך געוואונדערט, — זי פאר־טרייסט דען מיר אירע סודות? עס האט מיט מיר פאסירט א קליינער אומ־גליק, פאן בושעווסקי, איר ווייסט דאך, אז ביי אידן איז היינט געווען ערב יום־כפור, א גרויסער יום־טוב. נו, האב איך געגומען אן איבעריקע קאפעטשקע, און איך אליין ניט ווי אזוי איך האב אהער פארבאנדזשטן, נאר ווען איך וואלט מיר ניט אויפגעוועקט, וואלט איך אוועקגעשלאפן ווער ווייס ווי לאנג.

— זאגסט ליגן! — האט פאן בור־שעווסקי געדונערט, — דו לעבסט מיט אידן און דו ביסט געווארן א שווינדלער און א גנב ווי די אידן. זאג, וואו האס־טו באהאלטן די מיידל, וואס איך וועל דיר איבערגעבן צו די דייטשן אין די הענט

עס איז בלויז א פראגע פון מינוטן

ארייגנצושטעלן אין "ער" אין "דאָס אידישע וואָרט"

אייער טעלעפאן וועט אונז דער־גרייכן אין געציילטע סעקונד־טעלעפאנירט

52 213

און אייער "ער" וועט דערשיינען אין דער זעלביקער אויסגאבע

אזוי זיי וועלן דיר דערשוסן ווי א שפרי־אן.

דא האט פלוצלונג דאמיניק דער שבת געענדערט זיין האלטונג, זיין געזיכט איז געווארן פינסטער און בייז און ער האט געזאגט:

— פאן בושעווסקי, אויב מען וועט מיך דערשיסן, וועט מען עס טאן צו־זאמען מיט אייך, ווארום איך דארפט אייך האבן אין זינען; אז איך ווייס אלע אייערע שיינע מעשים וואס איך וועט ניט קאנען אפלייקענען, איך האב דאך א לעבעדיקן ערות, אייער זון פון יענער אי־דישער מיידל.

פאן בושעווסקי איז געווארן בלויז פון צאָרן, האט צווישן די ציינער ארויסגע־לאזט א ווילדע קללה און האט האסטיק פארלאזן דעם צימער.

דער שבת גוי האט אים נאכגעקוקט מיט א שמייכל און געמורמלט:

— דאס איז געווען אן אויסגעצייכנטער פלאן. איך האב אים דא פארהאלטן און דערווייל האט זי געהאט צייט צו אנט־לויפן.

און מיט די דאזיקע ווערטער האט ער אויף רואיק פארלאזן די דאזיקע הויז, וואס די דייטשע סאלדאטן האבן שוין באוויזן אויסצופלינדערן.

קאפיטל 3

דאמיניק דער שבת גוי פון לאווין איז געווען מער ווי א געוויינלאכער שבת גוי. ער איז געווען, קאן מען זאגן, א האלבער איד. דאמיניק האט געשטאמט פון א משפחה גויאים, שוין זיין זיידע און נאכדעם זיין טאטע האבן אויסגע־האלפן די לאווינער אידן אלס שבת גוי־אים. און אזוי איז דאמיניק געבאר־ן וואָרן צווישן אידן, געוואקסן צווישן אי־דען, האט זיך געשפילט מיט אידישע חב־רים, האט געלעבט צוזאמען מיט אידן און האט צייטנווייז גאר פארגעסן אז ער איז א פאליאק.

דאמיניק האט געוואוסט פון אידיש־קייט נאך מער פון פילע אידן. ער האט געקאנט אלע אידישע ימים־טובים, אלע אידישע מנהגים, האט געזאגט אויף אויס־ווייניק דעם לאנגן "והוא רחום". האט "איינגעמאכט" ציצית אין די קינדערשע ארבע כנפות'לאך. האט געבויעט די קהל'שע סוכה לויט אלע דינים און איז געווען אזוי ווייט פאר'אידיש'ט, דאס ער פלעגט זיך אפט פארגעסן און שווער־מיט דער באקאנטער שבועה: "ווי איך בין א איד".

און דאמיניק דער שבת גוי איז אין לאר־ווין געווען פארעכנט שיר אלס איינער פון די כליי־קודש. קיינער פלעגט ניט קו־מען אין שול אזוי שטאלץ ווי ער, ווען ער פלעגט אכטונג געבן אויף די שבת־ליכט. דאמיניק פלעגט גיין קלאפן צו סליחות, האט געטאן די ארבעט פון דעם שמש. האט געפירט די קינדער אין חדר אריין און פלעגט אויף קליבן פון די בעלי־בתים ראש־חודש געלט.

קורץ, ווען דאמיניק וואלט ניט אבי־סעלע גע'שיכור'ט און ווען ער וואלט זין אמאל ניט אריינגעכאפט אין קאסטיאל, וואלט מען גאר פארגעסן, אז ער איז א שבת גוי; מען וואלט אים געהאלטן פאר א גאנצן איד.

סאי ווי אבער האבן לאווינער אידן זיך גארניט געקאנט פארשטעלן ווי זיי וואל־טען אויסנעקומען אן דאמיניקן, פונקט ווי ער האט קיינמאל ניט געדיינקט צו פאר־לאזן די שטעטל, וואו ער האט געשפילט אזא וואוישע ראלע.

נאר אין א געוויסן טאג, דאס איז גע־ווען שוין לאנג צוריק, האט אים גערופן צו זיך פאן בושעווסקי, וועלכער איז נאר דאמאלסט געווען גאר א יונגערמאן און האט צו אים געזאגט:

— דאמיניק, איך ווייל, אז דו זאלסט טאן פאר מיר א שטיקל ארבעט, וואס איך קאן קיין אנדערן ניט אנטרויען. דו ביסט דער פאסנדסטער מאן דערפאר.

— לאמיר הערן, — האט דאמיניק גע־נעטפערט.

— מיר וועלן צוערשט טרינקען א גלע־זעלע שנאפס, — האט פאן בושעווסקי געזאגט און האט אנגעגאסן צוויי גלע־זער, — אויפ'ן ניכטערן האדען רעדט זיך ניט.

נאכדעם ווי דאמיניק האט אריינגעגאסן אין האלז א שלאכע גלעזער און נאכדעם ווי דער שנאפס האט אים אביסל פארטומלט, האט פאן בושעווסקי אנגעפאנגען:

— איך ווייל, אז דו זאלסט פארן מיט מיר, דאמיניק, ווען א אידישער זאך־דו קאנסט דאך גוט אידיש?

— ווער דו זאל קאנען אידיש, — אז ניט איך? — האט דער האלב שי־כור'ער שבת גוי זיך געוואונדערט.

— און דו וועסט קאנען דאך פארקליי־דען אלס א איד, אז מען זאל דיר גאר־ניט דערקאנען, דאס דו ביסט א פאַ־ליאק?

— ווי איך בין א איד, אז איך וועל דאס קאנען, — האט דאמיניק זיך גע־שווארן, — אפילו אין לאווין פארגעסט מען אפט, אז איך בין ניט קיין איד.

— דאס איז גוט, דאס דארף איך, — האט פאן בושעווסקי געזאגט צופרידן, — מיר פארן שוין היינט, דאמיניק.

— אבער וואוהין? — האט דער שבת גוי געפרעגט, — און פארוואס מוז איך זיך פארשטעלן אלס איד?

דאס וועל איך דיר דערציילן, דאָ־מיניק; —האט פאן בושעווסקי אים דער־קלערט, — דו ביסט דאך א שטאלצער פאליאק פון דעם איידעלן פוילישן פאלק און דו ווייסט דאך ווי אזוי די אידן האבן פיינט אונז און אלע קריסטן.

— ניט אמת! — האט דאמיניק אויס־געשריען א זעץ טוערדיק מיט'ן פויסט אין טיש, אז די גלעזער האבן געקלונגען, אידן האבן ניט פיינט די קריסטן און אונז אויך ניט. איך ווייס עס.

— נו, זאל זיין ווי דו זאגסט, — האט פאן בושעווסקי זיך געשיילט אים נאכצו־געבן, — סיי ווי אבער זיינען דאך דא אידן, וועלכע האלטן אונז פאר שונאים. נו, האט א אידישע מיידל פארפירט א פוילישן יונגערמאן פון אייזעלער פאַ־מיליע און דורך איר האט ער גרויסע צרות פון זיינע עלטערן, וועלכע ווילן אים פון זיך פארשטויסן.

— און ווי אזוי ווילט איר אים העלפן?

— האט דאמיניק געפרעגט.

די אידישע מיידל האט געבארן פון איר פוילישן געליבטן א זון, וועלכן זי האט צוגענומען צו זיך און הארעווגט אים אין איר אידישן גלויבן, — האט פאן בור־שעווסקי דערקלערט, — די גלחים אבער זאגן, אז דאס קינד איז געבארן פון א קריסטלאכן פאטער און מוז בלייבן א קריסט. און זיי סטראשן די גאנצע פוי־לישע פאמיליע ארויסצושטויסן זיי פון דער קיהלע, אויב זיי וועלן איבערלאזן דאס קינד אין אידישע הענט.

— און וואס דארף איך טאן? — האט דאמיניק געפרעגט.

— דו קאנסט אידיש, דו לעבסט צווי־שען אידן, וועסטו זיך פארקליידן פאר א אידן, וועסט ארייגנקומען אין דער הויז פון דער מיידל'ס עלטערן און ביי א גע־לעגנהייט וועסטו דאס קינד מיטנעמען.

דעם שיכור'ן דאמיניק איז די געשיכ־טע פארגעקומען אלס א גרויסער שפאס. זיך פארקליידן אלס אלס א איד, שפילן א אידישע ראלע און אידן זאלן אים באטראכטן פאר א אידן. דאס איז אלע מאל געווען זיין וואונש. לעבנדיק צווישן אידן האט ער ניט געוואלט, אז מען זאל אויף אים קוקן אנדערש ווי אויף א אידן.

—איך וועל פארן, מיט אייך, פאן בור־שעווסקי, אבער . . . .

— איך פארשטיי — האט אים דער פריץ פון פעטרון איבערגעשלאגן, — דאָ־סטו א הונדערטער, און ווען דו וועסט די זאך דורכפירן, קריגסטו ניין מער.

— און וועמען זאל איך דאס קינד איבערגעבן? — האט דער שבת גוי דאמיניק געפרעגט — די גלחים?

(ווייטערעס קומט)

היינט אויף דער ראדיא

CKY

ווינניפעג

7.30—באקינגהאם האלבע שטונדע.
8.00—מוזיקאלישע פראגראם.

CNRW 780

ווינניפעג

9.00—סי. ען. אר. טראנסקאנטינענטאל נעטווארק.

CJRW 499.7

פלעמינג

8.00—סטודיע מוזיק.
8.30—אויריל הילס פארקעסטער.

CJGX 650

יארקטאן

7.15—פריירי פארמערס ראדיא שעה.

KDKA 980

6.00—פיטסבורג. ארקעסטער
6.30—פיטסבורג. קלאסישע מוזיק.

WHK 1390

6.30—קלייוולאנד. פארשייד. פראגראם.

WCCO 810

7.00—מינעאפאלים. סט.־פאול. אלד גאלד ארקעסטער.

WEAF 660

7.00—ניו יארק. ווערעדי שטונדע.

WBBM 770

7.00—שיקאגא. פאול ווייטמאנס ארקעס־טער.

WMAQ 670

8.00—שיקאגא. דריי דאקטוירים. מוזי־קאלישע פראגראם.

WTAM 1070

8.30—קלייוולאנד. אר. קיי. א. שטונדע.

WCCO 810

9.00—מינעאפאלים. סט.־פאול. קלאסיקס

WBBM 770

10.00—שיקאגא. ארקעסטער.

WMAQ 670

10.00—שיקאגא. טאנץ מוזיק.

WGN 720

11.00—שיקאגא. ארקעסטער פראגראם.

WTMJ 620

11.00—מילוואוקי. טאנץ מוזיק.
12.00—מילוואוקי. קלאסיקס.

אין פעלעס טעאטער

היינט ווערט געוויזן אין פעלעס טעא־טער די גרויסע ליבעס דראמע "פארקלי־טע נערעכטיקייט," א דורכאיס ריידנדי־קע בילד, מיט דער באריומטער מואווי־סטאר, לענאר ארליך. אין דער הויפט־ראָל, צוזאמען מיט אן ערשט קלאסיקן קעסט. אין דער דאזיקער בילד ווערן אפ־גשפיגלט די פריידן אין ליידן פון ליבני־דע הערצער. עס ווערט אויך געשפילט א שיינע ריידנדיקע קאמעדיע, פאקס נייעס און "פיטשורעטס."

—(::)—

אין קווינס טעאטער

מיטוואך אוונט פירט אויף די קווינס טעאטער טרופע "דער אידישער קעניג ליר," דראמע אין פיר אקטן פון יעקב דוד מישה'לעס (דער קעניג ליר). צוזאמען מיט אים טרעטן אויף עלים ראזנטאל, מיכל ראזנבערג, קלארא מארגאלין, יצחק סווערדלאוו, אדעלא סווערדלאוו, מעקס סווערדלאוו, יוסף קאמינסקי און אנדערע.

דאס איז די לעצטע וואך וואס די טרו־פע שפילט אין קווינס טעאטער. דערמיט וועט זיך ווארשיינלאך פארענדיקן דער אידישער טעאטער סעזאן אין ווינניפעג.

זי אנדערע פארשטעלונגען היינטיקע יאר וועלן געשפילט ווערן פרייטאג, "ד־ניט געבארענע קינדער" דראמע אין פיר אקטן; שבת, "אוריאל אקאסטא"; זונטאג אוונט וועט געשפילט ווערן א קאנצערט, און מאנטאג אוונט, דעם 5טן מאי, וועט געשפילט ווערן אן ערן אוונט פאר יוסף קאמינסקי און אדעלא סווערדלאוו. צו דער געלעגנהייט פירן זיי אויף די אלט־באקאנטע אפערעטע וואס איז אמאל גע־שפילט געווארן מיט גרויס דערפאלג "דאס פינטעלע איד."

—(::)—

אנב'אורחא

(שלום פון זייט 1)

אין אט דעם זינען האט עס געשריבן יעקב לעווין אין א פאר ארטיקלען אין "וואך", — אפשר ניט באמערקנדיק, אז ער מאכט פאר די טרעגער פון דער אי־דישער נאציאנאלער קולטור אן עלעמענט, וואס איז פאקטיש דורכאויס אסיימילאטא־ריש. — און יעקב לעווין אליין איז דאך ניט קיין אסיימילאטאר, יערנפאלס, ניט קיין באוואוסטזיניקער אסיימילאטאר . . . אבער מיר וועגן דעם ענין — מארגן.

—(::)—

2 ארעסטאנטקעס מאכן פארזוך צו אנטלויפן פון אבארן פריזאָן

אבארן, ניו־יארק, אפריל 29. — צוויי ארעסטאנטקעס אינ'ם אבארן שטאט פרי־זאָן האבן געכטן ביינאכט אטאקירט די אויפזעהער און זיי האבן זי צעשלאגן מיט א שטיק אייזן און זיי האבן נאכדעם גע־מאכט א פארזוך צו אנטלויפן, אבער זיי־ער פלאן איז זיי ניט געלונגען און זיי זיינען געכאפט געווארן באצייטנס איי־דער זיי זיינען ארויסגעלאפן פונ'ם הויף.

זיי זיינען: סאלי דזשאיס ריטשארדס, פון באפאלא, וועלכע איז פאראורטיילט געווארן צו זיצן אין טורמע פון צוואנ־ציק יאר ביז לעבנסלענגלאך, פאר א געוואנטער רויבערייי וואס זי איז באגאנ־גען, און אמעליא באסקאס, פאר'משפט אין א ניו־יארקער געריכט ערשט מיט צען טעג צוריק.

די צוויי פרויען האבן געהאט ביי זיך פאהאלטן א שטיק אייזן, און דערמיט האבן זיי געעפנט זייערע צעלן, און ווען די "מייטראן" מרס. מעמי בענדזשאמין איז פארבייגעגאנגען נעכטן שפעט ביי־נאכט, האבן זיי זי פריטשמעליעט מיט דעם שטיק אייזן און זיי האבן ביי איר צוגענומען די שליסלען און זיי האבן פאר זיך געעפנט א ווענ ביז אין הויף אריין, אבער ווען זיי האבן שוין געהאלטן צו מאכן דעם לעצטן שפרונג פון הויף האבן זיי די נאכט וועכטער געפאקט און אריינ־געפירט צוריק אין "חד־גדיא" אריין, און עס פארשטיין זיך, אז קיין גלעט איבער זייערע בעקעלאך וועלן זיי ניט קריגן פאר זייער אויפטו.

קווינס טעאטער

מארגן

מיטוואך דעם 30טן אפריל

בעני אדלער

צוזאמען מיט עלים ראזנטאל, מיכל ראזנבערג, קלארא מארגאלין און דער גאנצער אנסאמבל אין

דער אידישער קעניג ליר

דראמע אין 4 אקטן פון יעקב גארדין

זעט בעני אדלער אין דער ראל פון דוד'ל מישה'לעס (דער קעניג ליר)

באזארגט זיך שוין מיט טיקעטס
טעלעפאן 51 108

NEW PALACE THEATRE

היינט און מארגן

לענאר ארליך אין

"פארקלטע גערעכטיקייט"

אויך א דורכאויס רייזנדיקע קאמעד'ע פאקס נייעס און פיטשורעטס

די ווערטן אנגעבאטן אין

דיימאָנדס

אין

בווירקס

קאנען ניט איבערטראפן ווערן

Henry Birks & Sons, Ltd.

BOSTON HAT WORKS

ליידים און דזשענטס פעלט העטס און קעפס גערייניקט, געבלאקט און רעמאדעלט.

מיר קומען נאך דאס מיר דעליווערן עס צוריק.

566 מיין סט. טעל. 25 623

INCOME TAX SERVICE
AUDITS, FINANCIAL REPORTS
INVESTIGATIONS
בוקקיפינג סערוויס

ס. א. פארטינאל

— מיט —

דזשא. לוס און קאמפאני

Chartered Accountants, Auditors
204 ע'יעניי בלאק, טעלעפאן 23 942
רעזידענס פאן 24 524

פרויען!

אויס "ראנס" אין סילקענע זאקן

מאכט זיי געדויערן איבער צוויי מאל אוויפיל און שטענדיק אויסזען ווי ניי. לאזט אונז אייך ווייזן ווי אזוי קומט, שרייבט אדער טעלעפאנירט

614 SOMERSET BLOCK
PHONE 28 889

איך אימעצער אייך שולדיק געלט?

איר קאנט עס ניט קאלעקטן?
גיט עס איבער צו

MITCHELL GORDON

Steamship and Collections
630 MAIN ST. WINNIPEG
PHONE 87 940

זעט אונזערע נייע ספרינג סחורות

א גרויסער אויסוואל פון וואס אויסצוקלייבן

Dominion Furniture Co., Limited

499 NOTRE DAME AVENUE
PHONES: 86 195 — 87 873

וואנצן און קאקראוטשעס

פארניכטעט. ארבעט גאראנטירט
CHARLES RIESS & CO.
376 Colony St. Phone 33 529

קלאסיפייד סעקשען — Classified Section

ספעציעלע פרייזן פאר ארווערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפטיילונג:

איין מאל, 5 ס. פער "אנייס ליין"		פאר 3 מאנאטן,	$2.15 "
פאר א וואך, 20 ס.	"	פאר 6 מאנאטן,	$4.00 "
פאר א מאנאט, 75 ס.	"	פאר 1 יאר,	$7.50 "

:: צו פארקויפן :: FOR SALE

7 רום פולי מאדערן קאטעדזש, אין אר־פרעד עווע. צווייטער בלאק פון מיין סט. פרייז $2,800. א גרויסע מציאה.

8 רום פולי מאדערן הויז, אוק פיניש־ינג פייער פלייס, הייסע וואסער באהייצונג, גאראדזש, 50 פוס לאט, אין דער שענס־טער סטריט אין נאדע ענד. פרייז $4.500 א גרויסע מציאה.

סוויטס צו פארענטן אין פארשיידענע אפארטמענטס אין דער נאדע ענד.

אינשורענס פאר אלערליי צוועקן. געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט.

Sheps Agencies Ltd.

804 מיין סטריט
טעלעפאנס 761 55 און 807 53

צו פארקויפן א 6 רום פול מאדערנע הויז אין זייער גוטן צושטאנד מיט אלע מאָ־דערנע איינריכטונגען. זיך ווענדן אין 148 אלפרעד עווענוי איסט פון מיין סט.

סט. קראָס עווענוי

איינע פון די סאמע ארויסצייענדיקסטע, באריוהיגנדע היימען אין דעם אויסשליס־לאכן דיסטריקט. פייער־פרוף קאָנ־סטרוקציע, אויל בריינער, שיינער פיניש. נאפראנעס העפלאכסט איינגעלאדן.

H. M. MILLMAN
טעלעפאן 26 423 אדער 403 049

צו פארקויפן א שוין־רופעיר שאפ. זיך ווענדן אין 578 בראדוועי עווענוי.

7 רום פולי מאדערן הויז אויף סט דזשאן לעבן מיין סטריט. ערשט קלאס־מער צושטאנד, הארדוואוד פלארס אונטן, גאראדזש. פאר שנעלן פארקויף בלויז $3.500.

6 רום סעמי מאדערן קאטעדזש אויף אלפרעד עווע. בעסטער לאקיישאן. א באַרגען פאר $2.300.

6 רום פולי מאדערן הויז אויף פאווערס סט., א אידעאלע מאדערנע הויז וואס איר וועט קויפן ווען איר וועט עס זעען. פרייז $3.800.

אויב איר ווילט א הויז, זעט

ה. פערלמאן און נ. זעלטשען

MUTUAL AGENCIES

796 Main Street Phone 51 000

צו פארקויפן, 1096 אלפרעד עווענוי, 5 רומס, סוער און וואסער, לייכטע טערמס. וואס איז אייער אנבאט?

GIBBS & McCREA

417 Somerset Blk. Winnipeg

רייווער הייטס, נאענט צו א סטריט קאר, פולי מאדערן 5 רום באנגאלאו, הייסע לופט באהייצונג, הארדוואוד פלארס און פיניש, פול בייסמענט, געוויינערט פאר עלעקטרישער קראפט. מיט פארקויפס ווע־רען, בלויז $3.700. לייכטע טערמינען.

WALCH LANDS LTD.

303 Huron & Erie Bldg. Winnipeg
Phone 28 827

:: צו פארענטן :: FOR RENT

מיר מופן אלעדינג, פון א טראנק ביז א הויז מיט פארניטשור. בעסטע אויפפא־סונג און בעסטע באדינונג אויף אלע דזשאבס צו זייער מעסיקע פרייזן. טעלע־פאנירט 53 000 פאר סערוויס — הערי קריוואשיי.

צו פארענטן א שיינע גרויסע רום מיט א טעלעפאן. פאסיק פאר א סינגל מאן אדער א קאפל. מיט אדער אן פורניטשור. זיך ווענדן אין 306 אלפרעד עווענוי.

צו פארענטן א פורניטשד רום. זיך ווענדן אין 628 קאלעדזש עווענוי.

צו פארענטן א 6 רום הויז אין 349 רער־וואוד עווענוי. 23 דאלאר א מאנאט.

צו פארענטן א 6 רומיקע מאדערנע הויז, דעם 20טן מאי. זיך ווענדן צו מיס פע־טערסאן, 465 פלאָרא עווענוי.

צו פארענטן א גוטע סטאר אויף 555 מיין סטריט. פיקסטשורס צו פארקויפן. פאסיק פאר א דזשענטס פורנישינגס ביזנעס. אורזאך די איינגעטומער פארן ארויס אין קאנסטרי. זיך ווענדן אין 555 מיין סטריט, פון 8 פרי ביז 7 אוונט.

צו פארענטן א סטאר און ליווינג רומס, קארנער סט. דזשאנס און סאלטער, 835 א מאנאט. ניי דעקאריט. זיך ווענדן צו

GIBBS & McCREA

417 Somerset Blk. Winnipeg

צו פארענטן 3 אדער 4 רום סוויט מיט אלע באקוועמלאכקייטן. זיך ווענדן אין 362 סטעלא עווענוי. טעלעפאן 24 527

צו פארענטן א שיין געפוירנישט רום אין א רעספעקטאבעלער היים. אלע באקוועמ־לאכקייטן. בלויז א ראפינירטער יונגער ביזנעס מאן זאל זיך ווענדן צו דאס אי־דישע וואָרט באקס 8478.

* * * * * * * * * * * * * * * *
* לייענט "דאס אידישע וואָרט", אייער
* איינענע צייטונג, געדרוקט אין אונ־
* זער איינענער שפראך, פאר אונזערע
* איינענע אינטערעסן פארשפרייט אין
* אלע אידישע היימען פון ווינניפעג און
* מערב קאנארע.

צו פארענטן א שיינע גרויסע רום מיט א טעלעפאן. פאסיק פאר א סינגל מאן אדער א קאפל. מיט אדער אן פורניטשור. זיך ווענדן אין 306 אלפרעד עווענוי.

צו פארענטן א פורניטשד רום. זיך ווענדן אין 628 קאלעדזש עווענוי.

צו פארענטן א 6 רום הויז אין 349 רער־וואוד עווענוי. 23 דאלאר א מאנאט.

צו פארענטן א 6 רומיקע מאדערנע הויז, דעם 20טן מאי. זיך ווענדן צו מיס פע־טערסאן, 465 פלאָרא עווענוי.

צו פארענטן א גוטע סטאר אויף 555 מיין סטריט. פיקסטשורס צו פארקויפן. פאסיק פאר א דזשענטס פורנישינגס ביזנעס. אורזאך די איינגעטומער פארן ארויס אין קאנסטרי. זיך ווענדן אין 555 מיין סטריט, פון 8 פרי ביז 7 אוונט.

צו פארענטן א סטאר און ליווינג רומס, קארנער סט. דזשאנס און סאלטער, 835 א מאנאט. ניי דעקאריט. זיך ווענדן צו

GIBBS & McCREA

417 Somerset Blk. Winnipeg

צו פארענטן 3 אדער 4 רום סוויט מיט אלע באקוועמלאכקייטן. זיך ווענדן אין 362 סטעלא עווענוי. טעלעפאן 24 527

צו פארענטן א שיין געפוירנישט רום אין א רעספעקטאבעלער היים. אלע באקוועמ־לאכקייטן. בלויז א ראפינירטער יונגער ביזנעס מאן זאל זיך ווענדן צו דאס אי־דישע וואָרט באקס 8478.

:: פערזענלאכעס :: PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106

290 פארטעדזש עוו. איבער לייסעאום טעאטער נייסטע בעסטע פאקס טראס און וואלץ סטעפס קלאסן און סטריקטלי פריוואטע לעסאנס.
פולער קורס פון לעסאנס $5.00

פליכטוואטע מענער — נייע האָר —

אין 10 ביז 60 טעג גאראנטירט: שארבן קרעץ, דענדראף, שארבן עזקעמא, גע־היילט דורך פערזענלאכער באהאנדלונג.

FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.
קארנער נאטר דיים.

SIMPSON & COMPANY

בייליפס
לייסענסד און באנדער
ד. סימפסאן, מענערזשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

ווינגער ניי מאשינען אויף זייער לייכטע טערמס. גוטע באדינונג אין גענוצטע מא־שינען, גרויסע קרעדיטן פאר אייער אל־טער מאשין. זיינגער סטאר, 300 נאטר־דיים עווענוי, קאר. פרינצעס. דזשאנזעף שייפער, מענערזשער. טעלעפאן 86 171.

געלט!

פאר אייערע באלדיקע נויטן

$50 ביז $500

צוועלף מאנאטן צו באצאלן עס צוריק.
ריזאנייבל ריינטס.
פינסטלאכע באדינונג.
שטריינג פארטרויליך
אפן טעגלאך ביז 7.30 נאכמיטאג.

General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

אנאנס

איך ספעציאליזיר זיך אין מאכן

אידישע מצבות

באדינונג און ארבעט גאראנטירט
צו זייער מעסיקע פרייזן
F. SCHOENTHALER
155 McGregor (near Selkirk Ave.)

R. B. ORMISTON

פלאריסט

צוויי סטארס צו אייער באדינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בלומען טעלעגראפירט איבעראל

PEACOCK TAXI

נייע נידעריקע פרייזן
50 סענט, 75 סענט, שטאט רייזעס
$2—$1.75 א שטונדע
מיר נוצן נייע גאס סערענס אויסשליסלאר
טעלעפאן 23 100

לאזט אונז קאלעקטן

אייערע שלעכטע חובות.
אייפריכטיקע באדינונג גאראנטירט.

ACME AGENCIES

109 Bon Accord Blk. Phone 24 601

מיט מאניע וואולט

גוט באקאנטע ווינניפעגער דרעסמייקער און שניידערן האט זיך ערשט צוריקגע־קערט פון אייראפע.

615 Winnipeg Piano Bldg.
Phone 22 430; Res. 51 650

פאנדיישאנס פאר מצבות געמאכט אז פארריכט פאר אייער צופרידנהייט.

JOHN SCHALER
Phone 5993921

:: שטעלע פארלאנגט :: SITUATION WANTED

פארלאנגט א שטעלע אין א קאנטרי צו לערנען העברייאיש מיט קינדער. בין ווי־ליק צו ארבעטן פאר א קליינעם געהאלט. וועל אויך ארבעטן אין א סטאר אויב נויט־טיק. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8361.

ארבעטער פארלאנגט HELP WANTED

בלויז פאר דער שטאט וואנקאווער

אויב איר קאנט אויפגעבן א פאר שטוני־דען א טאג, און איר זייט א גוטער סיילס־מאן, האבן מיר פאר אייך א גוטן אנבאט. שרייבט צו דאס אידישע וואָרט באקס נומער 8347.

אן אנשטענדיקע קליינע קהלה פארלאנגט א שוחט עופות און לערער. מוז קאנען אנגליש. מיט אפליקאציעס זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8448.

פארלאנגט צוויי פארהייראטע מענער אין עלטער צווישן 30 און 40 יאר צו פאר־טרעטן איינע פון די עלטסטע און גרעסטע לייף אינשורענס קא. מוזן זיין גוט דער־איינגן און שווערע ארבעטער. פערזענלאכע טרייניגנג און אויפזיכט געגעבן. זיך ווענדן צו "דאס אידישע וואָרט" באקס 8458.

נעשעפט _ געלעגנהייטן Business Opportunities

צו פארקויפן א דזשענעראל סטאר צו זייער א נידעריקן רייט אויפן דאלאר. זייער מעסיקער רענט. אורזאך פון פארקויפן, איינגנטימער פארס אוועק. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8380.

צו פארענטן א גוטע סטאר מיט פינף רומס אין 589 טאלבאט עווע. עלמוואוד. רענט בילליק. זיך ווענדן אין 278 באראוס עווענוי. טעלעפאן 54 900.

פאר רעדזשיינע, קאלגארי, עדמאנטאן, סאסקאטון און וואנקאווער

מיר ווילן אנגאזשירן א יונגנמאן אדער א פרוי צו רעפרעזענטירן אונז אין אייער נעגנט צו פארקויפן אדווערטייזינג, ווי אויך צו דאס דעם איינזיכט איבער די סובסקריפשאנס: בלויז א טייל פון אייער צייט איז נויטיק פאר דעם. אויב איר זייט פאראינטערעסירט, שרייבט צו דאס אידישע וואָרט, אדווערטייזינג דעפארטמענט, 165 כעלקירק עווענוי.

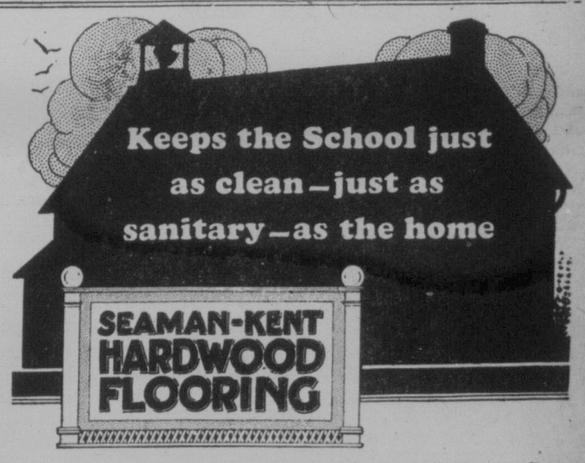

האלט די סקול פונקט אזוי ריין — פונקט אזוי סאניטאריש — ווי די היים

ווען איר לאדט איין עסטימייטס. באשטייט אז זיי זאלן זיין באזירט אויף סימאן־קענט פלארינג

דבורה-לאה פינסקי ע"ה

(ערמאנטאן)

צו רעוו. א. פינסקי און זיינע קינדער דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל אויף דעם טראגישן פארלוסט פון זייער ליבער פרוי און מוטער וועלכע איז אזוי גרוזאם און פרוצייטיק אוועקגעריסן געווארן פון זיי און פון אונז אלעמען.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

מר. און מרס. הערי באלצאן

דבורה-לאה פינסקי ע"ה

(עדמאנטאן)

מיר דריקן אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל מיט איר מאן, קינדער און דער גאנצער משפחה אין זייער גרויסן אומגליק וואס האט זיי אזוי אומערוואַרטעט געטראָפן ווי א דונער פון ליכטיקן הימל. מיר ווילן זי שטענדיק דערמאנען און געדיינקען ווי א ליבע, טייערע פרוי. מיר ווינשן אייך אלעמען געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מושב זקנים ברידזש קלוב